

РОДИНА ГАНІЦЬКИХ-ЖУЛАВСЬКИХ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Rodzina Hanickich-Żuławskich
w kontekście kultury europejskiej

Польський дім у м. Бар
Барське районне культурно-освітнє товариство поляків імені
Барських конфедератів
Товариство «Спільнота польська» у Варшаві
Генеральне консульство Республіки Польща у Вінниці
Вінницька філія Центру дослідження історії Поділля
Інституту історії України НАН України при
Кам'янець-Подільському національному університеті імені
Івана Огієнка
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Вінницька обласна організація Національної спілки
красназавців України
Вінницький обласний красназавчий музей

РОДИНА ГАНІЦЬКИХ-ЖУЛАВСЬКИХ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

**Rodzina Hanickich-Żuławskich w kontekście kultury
europejskiej**

**Матеріали Міжнародної наукової конференції
м. Бар, 24 вересня 2021 р.**

УДК 94(777.44)(063)

Родина Ганіцьких-Жулавських у контексті європейської культури (Rodzina Hanickich-Żuławskich w kontekście kultury europejskiej). Матеріали Міжнародної наукової конференції (м. Бар, 24 вересня 2021 р.) / Ред. кол.: С. Д. Гальчак (гол.), М. Д. Медведєва (заст. гол.) [та ін.]. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2021. – 52 с.; іл.: 36 с.

ISBN 978-966-2954-97-5

© Автори статей, 2021

© ПП Балюк І. Б., 2021

**ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ
МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«РОДИНА ГАНІЦЬКИХ-ЖУЛАВСЬКИХ
У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»**

**«Rodzina Hanickich-Żuławskich w kontekście
kultury europejskiej»**

м. Бар, 24 вересня 2021 р.

Голова організаційного комітету:

Маргарита Медведєва – директор Польського дому в м. Бар, заслужений діяч культури Польщі, кавалер офіцерського хреста ордена «За заслуги» Республіки Польща, Почесний громадянин міста Бар.

Співорганізатори оргкомітету:

Damian Ciarcinski – Konsul Generalny RP w Winnicy.

Сергій Гальчак – доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, член-кореспондент Української академії історичних наук, керівник Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, заслужений працівник культури України.

Члени організаційного комітету:

Małgorzata Michalska – nauczyciel wolontariusz skierowany do pracy za granicą przez Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą. Odznaczona medalem Komisji Edukacji Narodowej za pracę na rzecz Polonii na Ukrainie.

Трачук Володимир – керуючий справами виконавчого апарату Могилів-Подільської районної ради.

Magdalena Kaczmarek – kuntosz biblioteki Akademii Muzycznej w Łodzi.

*Маргаріта Медведєва,
директор Польського дому в м. Бар,
заслужений діяч культури Польщі,
кавалер офіцерського хреста ордена «За заслуги»
Республіки Польща,
Почесний громадянин міста Бар*

РОДИНА ГАНІЦЬКИХ-ЖУЛАВСЬКИХ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

У матеріалах конференції, пов'язаних з іменами наших земляків-подолян Ігнатія і Тадеуша Ганіцьких, розглядатимемо їхній особистий внесок у розвиток європейської культури та її вплив на становлення музичної культури на Поділлі, зокрема в Барі, у першій половині ХХ сторіччя.

Завдяки інформації, наданої працівниками бібліотеки Лодзинської музичної академії (Польща) вдалося не тільки ознайомитись з діяльністю видатних подолян в царині музичної культури, але також перегорнути сторінки їхнього особистого життя, його глибини, осмислені крізь призму пережитих соціально-політичних подій, життєвих криз, втрат і здобутків.

Висловлюю подяку за надану інформацію та матеріали:

- Магдалені Качмарек – куратору бібліотеки Лодзинської музичної академії;
- Агнешці Жулавській-Умеді – доктору філології на факультеті японістики Варшавського університету;
- Єві Жулавській-Богацькій – польській художниці;
- Анні Озімовській – викладачці гуманітарно-педагогічної академії в м. Хмельницькому;
- Світлані Московчук – бібліотекарці села Журавлівка;

- Володимиру Трачуку – керуючому справами виконавчого апарату Могилів-Подільської районної ради;
- Анні Касапчук – директору музичної школи в Кам'янці-Подільському;
- Малгожати Міхальській – вчительці польської мови з м. Ясло (Польща).

Брати Ганицькі народилися в селі Чемериси-Волоські Подільської губернії, нині Журавлівка Барського району Вінницької області, у дрібномаєтковій сім'ї поміщиків Ганицьких, власників села Чемериси-Волоські. Старший з братів, Тадеуш, народився 22 липня 1844 року. Був скрипалем, педагогом, диригентом і композитором. Навчався у Віденській консерваторії в класі Якова Донта, де здобув солідну базу західноєвропейської школи. Потім продовжував науку у Юзефа Йоахима у Вищій Королівській музичній школі Берліна. Закінчив також факультет композиції під керівництвом Фридеріка Келла і Людвіка Басслера – видатних теоретиків берлінської школи.

Другий з братів, Ігнатій, народжений у 1854 році, був віолончелістом і композитором, випускником славетної школи Карла Давидова у Петербурзі. Писав композиції для оркестру, фортепіано, хору, а також мотети і віолончельні транскрипції.

Перші кроки на дозвіл відкриття школи у Лодзі брати Ганицькі зробили ще в період свого перебування у Варшаві. Отримали його 11 грудня 1897 року. Дату відкриття школи призначили на 1 вересня 1898 року. Перед приїздом до Лодзі брати Ганицькі (на той час відомі музиканти) провадили музичну діяльність у Варшаві на рівні приватних занять музикою, рекламуючи свої послуги в пресі. Ось деякі з них:

«Тадеуш Ганицький – учень королівської музичної академії в Берліні, вчить грі на скрипці, починаючи від основ до найвищого щабля артистизму, сольному, ансамблевому та оркестровому виконанню. Проходячи з учнями сольний, ка-

мерний та оркестровий репертуари, знайомить їх з класичною літературою, а також з творами сучасних композиторів».

«Ігнацій Ганіцький повернувся до Варшави і надає приватні уроки гри на віолончелі, від елементарних підстав аж до удосконалення у сольному виконанні. Проходить з учнями класичний та сучасний репертуари (у сольному виконанні). Заняття відбуваються за адресою: Єрозолімська, 37».

Щоб фінансувати діяльність школи, виділили частину коштів, отримані в спадок по смерті батька. Відкриття школи анонсували рекламою в лодзинській та варшавській пресі.

«Музична консерваторія Тадеуша та Ігнатія Ганіцьких у Лодзі (затверджено Міністерством внутрішніх справ) відкриває курс наук 1 вересня 1898 року. Запис приймається в канцелярії консерваторії за адресою: Лодзь, вул. Пйотрковська, 86, від 15 серпня 1898 року.

В консерваторії відкрито класи фортепіано (рівень нижчий, середній, вищий), скрипки (рівень нижчий, середній, вищий), клас віолончелі (рівень вищий і нижчий), класи контрабасу і духових інструментів. А також вокальний, хоровий, теорія музики (засади гармонії, контрапункт), історії музики, інструментів та композиції.

Річна оплата – 80 рублів. Оплата поділена на 2 півріччя. Вільні слухачі оплачують 100 рублів на рік. Умови прийому, порядок та план занять висилаються за планом безкоштовно».

(Див. фото № 43).

Під приміщення школи організатори орендували гарний будинок по вулиці Пйотрковська, 86. Зали й класи відповідали всім вимогам акустики, а інструменти в них загалом були з фабрики Новіцького. Зразковою моделлю для школи були Музичний інститут у Варшаві та російські консерваторії. Про це свідчило обов'язкове викладання ряду предметів, що передбачало 6 років науки з дворічним поділом на цикли (ниж-

чий, середній і вищий), якщо йшлося про навчання гри на фортепіано та скрипці. А також 2 цикли трирічні – нижчий і вищий, які охоплювали гру на віолончелі та вокал.

На авторитет школи впливав авторитет її засновників, високо оцінений у лодзинському культурному середовищі. Тадеуш був відомий як скрипаль, композитор, педагог, критик і публіцист.

Його твори виконували інші артисти, а його виступи в ролі музичного лектора відзначалися знанням і професіоналізмом.

Ігнатія називали знавцем краківської гри на струнно-смичкових інструментах. Окрім того, він відрізнявся сценічним артистизмом, багато грав як віолончеліст-соліст, а також у квартетах і оркестрах. Свій досвід плідно використовував у педагогічній практиці.

Стабільним елементом діяльності школи були учнівські виступи, вперше у місті організовані на дуже високому рівні. Першого навчального року їх відбулося два: 17 грудня 1898 року і 9 квітня 1899 року. Газета «Лодзінський листок» писала:

«Для змученого в погоні за наживою лодзянина нещодавно відкриті концертні вечори в музичній школі братів Ганіцьких є ніби світлою зіркою серед хаосу нашого життя. Відчуваєш, що відпочиваєш душею в середовищі талантів, відкритих і піднесених ніби за помахом руки Ганіцьких. А нещодавно здавалося, що ми всі і наші діти – не є людьми, а шматками фланелі, бумагеї, начинені протестами, банкрутствами, векселями і процентами... З'явилися брати Ганіцькі – і відкрили в нас проміння Божественного вогню».

У третьому навчальному році характерною була зростаюча кількість учнів, що перевищила 100 осіб. Цього ж року почався поступовий відхід Тадеуша Ганіцького від чинного життя школи. У 1901 швидше за все він покинув Лодзь або налаштовувався до виїзду на Поділля. Спочатку подався до

Петербурга, де працював до 1902 року, а пізніше виїхав до Бару. 1903 року осів у Кам'янці-Подільському, де відкрив музичну школу. Помер 1937 року у Кам'янці-Подільському, де й похований.

В адресному календарі «Лодзинського часу» за 1901 рік Тадеуш та Ігнатій Ганіцькі згадуються як директори школи востаннє. А з 1902 року в реєстрі директорів школи фігурує лише Ігнатій Ганіцький.

(Див. фото № 41).

На місце Тадеуша Ганіцького заангажовано Вацлава Грудзінського, випускника Варшавського музичного інституту. Змінено організацію учнівських вечорів, обмежуючи їх кількість до одного на місяць. Щотижневі виступи заважали рівномірному темпу занять. Ця зміна дала можливість ретельно готуватись та більш цікаво укладати програми виступів. На результати не треба було довго чекати. В пресі від 12 грудня 1901 року читаємо:

«Учнівські вечори нагадують щораз правдиві концерти як з приводу вибору творів, так і їх виконання ... В сольних і колективних виступах відчувається сумлінна праця професорів та керівника, що своїм професіоналізмом надихають на високе класичне мистецтво. Мистецтво, що промовляє і розчулює душу кожного, хто торкається чистого й прекрасного».

Ця нотатка підтверджує добре продуману концепцію діяльності школи, виразно вказуючи на одноосібне керівництво Ігнатія Ганіцького, автора симфонічних, фортепіанних, хорових творів, солоспівів, віолончельних транскрипцій.

1902 р. брати Ганіцькі повернулися на Поділля, де відкрили 2 музичні школи: Тадеуш – у Кам'янці-Подільському, Ігнатій – у Бару.

Інформація, яка свідчить про перебування і особисте життя Ігнатія Ганіцького (засновника першої музичної школи в Барі), зафіксована в документальних джерелах, зок-

рема, у романі-спогаді «З дому» Юліуша Жулавського (внука Ігнатія Ганицького).

Крім того, за даними Державного архіву Вінницької області дізнаємось також про важливі віхи життя родини Ганицьких: у метричній книзі про шлюб по Барському римсько-католицькому костелу за 1882 рік є запис № 07 за 28 січня 1882 року про одруження дворянина поміщика Ігнатія Ганицького (27 р., холостий) з с. Чемериси-Волоські, парафіянина Ялтушківського римо-католицького костелу з дворянкою, поміщицею Софією Остальською (18 р., дівиця) з с. Войнашівка, парафіянкою Барського римо-католицького костелу.

(Див. фото № 4).

Від цього шлюбу народилося двоє дітей – донька Казимира і син Юліуш. На жаль, стосунки з дружиною були напружені. Софія була повна «чоловічої» енергії та відваги, сповнена авторитарним почуттям незалежності. Як наслідок – часті конфлікти з родиною чоловіка і з ним самим.

Старша донька вийшла заміж за Єжи Жулавського, який пізніше став відомим польським письменником-фантастом. Саме письменницька діяльність чоловіка змусила сім'ю оселитися у Закопаному. Незважаючи на напружені стосунки батьків, Казимира з дітьми часто відвідувала родинне гніздо Ганицьких в Журавлівці, свідченням чого є лист, написаний Єжи Жулавським до дружини з Татр до с. Чемериси Ялтушківського повіту:

«...Напишіть мені щось про себе, про Марка (йому сьогодні виповнилось три місяці). Як мама і взагалі, що чути в Чемерисах? Цілую руки мамі, тітоньки Юзі (Юзефа Остальська – старша сестра нашої бабці Ганицької, особа, дуже міцно зв'язана з домом мого дитинства). Привітання для батька (тобто, Ігнатія)».

(Див. фото № 8).

Листи, які писав Єжи Жулавський до Чемерис Ялтушківського повіту, свідчать про період перебування його родини на Поділлі з липня по вересень 1908 року.

Роком пізніше, в часі перебування Казиміри в Берні, Єжи пише лист з Білої Церкви:

«...Думав, що вертаючись з-під Волочиська, заїду до Бару, аби відвідати твого батька. Але з Житомира дорога повела на Броди. Отже, тільки написав сьогодні до Бару листа». (Лист датований 10.05.1909 р.).

Пізніше був лист з Мюнхена до дружини, датований 22.11.1912 р. Закопане, вілла Лада:

«Кохана Казінька, дуже мене засмутила неслухняність Марка... Але ж він є ще таким малим, а вже розбещеним. Можливо, треба знайти спосіб і підхід до нього – і я з певністю можу сказати, що все буде добре. Що стосується твого батька, то мені здається, що не обійдеться без подорожі на Поділля. І якщо до 10 грудня (не пізніше) не прийде якась конкретна відповідь – доведеться вибратись в дорогу».

Ці листи є свідченням перебування Ігнатія в Бару. На щастя, збереглися також листи самого Ігнатія до доньки. І саме вони стали інформативним джерелом щодо особи творчої: його характеру, уподобань, емоційного стану. Подружнє життя Ігнатія та Софії не склалось. Посварений з дружиною, довгий час контактував з дітьми тільки в спосіб листування поза відвідинами своєї доньки Казиміри в часі її перебування на Поділлі. Ось один з його листів, написаний 3 – 4 травня 1912 року.

(Див. фото № 2):

«Мої дорогі Казя і Єжи (зять). А знаєте, чому так звертаюсь? Бо якщо пишу до вас обох, то знаю, що і від обох отримаю відповідь. Отож і від Єжи отримаю щось більше, аніж коротке вітання. Пам'ятаючи, Казю, твою обіцянку («пришлю татусеві все, що тільки тато забажає»), прошу

вас прислати мені не тільки фотографії, але й вас особисто. Можу вам сказати, що тут, у Барі, почуваюся самотнім. Єдиним моментом, що діє, як струм електричний, є гавкіт пса вранці, який дає надію: «А може це листоноша із вістями із Закопаного?» Отож, чого навіть цього мене позбавляєте? Маю зараз страшний клопіт: мушу змінити помешкання. Але не думайте, що тут це є так просто. Що стосується мого здоров'я, то фізично я здоровий, як бик – грубшаю без міри. Мав би погодитись на певну операцію в Жмеринці, але тутейша медицина наполегливо не радить мені цього робити, вважаючи, що анестезія може негативно вплинути на мої нерви. А щодо уроків музики, то хотів би мати їх якомога більше. Набрав би і безкоштовно, аби тільки заповнити час. Але в тутешньому розумінні такий жест втрачає вартість. Маю чотирьох платних учнів.

Обнімаю вас усіх-усіх. Ваш батько».

Особливо цікава з історичної точки зору вже пізніша кореспонденція старших панів Ганіцьких. Їх листи з Поділля вже після Жовтневої революції висвітлюють винятково особисті та родинні справи на умови, які не змінилися одразу й радикально, як, можливо, здається. В листі, датованому 07.07 1918 року, адресованому доньці, що мешкала в Закопаному, Ігнатій Ганіцький пише:

«Кохана Казя.

Прочитавши твій лист, був дуже здивований. Обдумавши собі твоє довге мовчання і прочитавши деякі листи, які ти писала до Тадеуша, прийшов до висновку, що в тебе склалася про мене думка як про людину, з якою краще бути на відстані. А якщо тебе поєднують з нею якісь справи, то завжди можна за посередництвом когось ті справи вирішити. Твої листи до Тадеуша і Вітольда мене у цьому переконали. Після того, як прочитав кілька справ, які мене стосуються (Тадеуш переконував мене, що в цьому була потреба, щоб

дотриматись стилістики), мав ті самі відчуття як і по смерті Юлька (мова йде про молодшого сина Ігнатія, який 1908 року загинув на полюванні за невідомих обставин). Якби я не знаходився тепер в стані глибокої депресії, то ти б до мене і не написала б. На щастя, час, який все стирає, і тут зробив своє. Тепер я призвичаївся до думки, що є сам. Не старайся виправдовуватися, бо з твого боку це потягне за собою певний відступ від правди. Маю сумнів, що признаєшся, будучи завжди під впливом матері (мається на увазі Софії Ганіцької). Мати завжди налаштовувала тебе проти мене. Все обдумавши, я тебе не засуджую, тим більш, що і я теж не без вини. Але якщо колись в житті зустрінемося, то можливо спробую довести правду. Як би не склалися наші стосунки – час-добродій розсудить все справедливо.

Що стосується твого прохання, то дозволю собі заувагу: знаючи твої «здібності» до комерційних комбінацій, не вірю в те, що можеш організувати бізнес, який приніс би тобі будь-яку користь. Таке невелике підприємство обов'язково буде вимагати особистого контролю, а чи ж ти при своїй зайнятості будеш мати на те час? І навіть, якби знайшла, чи схотіла б тим зайнятися? Я бачу, на чому полягає цей проект. Вважаю, що має бути якась співниця, яка по-провадила б цей бізнес і мала для себе зиск. А ти б з цього теж мала вигоду для себе – хіба що цукерки для дітей за прийнятними цінами. Не можу відмовити тобі затребуваної суми, однак мушу звернути твою увагу на те, що скориставшись з цих коштів – зменшиш капітал, який по мені залишиться. Маючи вже одну гілку доходів, добре подумай: чи вистачить зусиль впоратися з новим проектом.

Працювати треба обов'язково, і судячи по собі – існування без праці не є можливим. Але якщо праця примусова і ти залежиш від неї, тебе постійно використовують, а що найгірше і болючіше – ти нічим не можеш цьому зарадити. І не зважаючи на найсильніший опір, на кожному кроці відчу-

ваєш свою безпорадність, через що сама праця стає огидною.

Я, як завжди, даю індивідуальні уроки і це є мій сталий дохід (хоча мої учениці, яких вже аж три є кваліфікованих, роблять мені конкуренцію, зменшуючи свій гонорар). А попри це, час від часу беру участь в концертах. Тепер багато добродійних організацій, які на користь жертв війни влаштовують концерти. Отож такі товариства запрошують мене до участі в них. Раніше робив це задарма. Сьогодні мені платять, і, що дивно, що тепер маю більше запрошень і поваги.

Здоров'я моє так собі: бракує сил. Планую поїхати до Львова для оздоровлення, а може це вже зайве?

Сердечно обнімаю. Твій батько».

Майже одночасно 17.07.1918 року з Києва до Закопаного пише двоюрідний брат Ігнатія Вітольд Ганіцький:

«Кохана Казя

Твій лист від 02.07 отримав, відіслав його до твого батька разом з моїм листом. Цілковито підтримую тебе у твоїх планах, а разом співчуваю тобі у твоїй боротьбі з долею. Був здивований, отримавши від твого батька доручення зняти з рахунка 1000 рублів і передати їх тобі через Станіслава Стемповського. Мабуть ти вже ці гроші отримала... Посилаю тобі та твоїм дітям багато своєї сердечності. Щиро люблячий тебе В. Ганіцький».

Ось тут важливо подати інформацію про фінансові (на той час) справи Ігнатія. В 1900 році в серпні місяці помирає поміщик Денис Ганіцький (батько музикантів). Мاستок ділиться між трьома синами: Тадеушом, Феліксом та Ігнатієм. Поскілки брати-музиканти на момент смерті батька знаходились у Лодзі (керували музичною школою), управління частиною землі Тадеуша і своєю в кількості 780 десятин бере на себе брат Фелікс 1852 р. н. Натомість Ігнатій здає свою землю і двір в оренду мар'янівському поміщику Кизимі. В

Чемерисах господарює Фелікс, який, на жаль, успадкував від свого покійного батька жорстокість у поводженні з селянами. Юліуш Жулавський у своїх спогадах пише, що його батько Єжи і дідусь (із слів матері Казимири) недолюблювали Фелікса і не сприймали його способу поводження з простим людом. В 1905 році хвиля селянських бунтів докотилася і до Чемерис Волоських. Селяни почали відкрито виступати проти пана Фелікса. В середині вересня той залишає маєток на економа Фішеля Грубмана і їде до Кам'янця, аби порадитись з братом Тадеушем, що робити далі. Обміркувавши стан маєтку, прийшли до висновку, що в губернському управлінні переоформити Ігнатієву землю з оренди поміщика Кизими і викупити її. В листопаді оформили акт викупу землі від Ігнатія на власність Тадеуша Ганицького. Отож, зрозуміло про який «капітал» згадує Ігнатій в листі до Казимири. Спираючись на матеріали (листування) з книжки спогадів Юліуша Жулавського «З дому», то з певністю можна стверджувати, що Ігнатій Ганицький не бував в Чемерисах, за винятком рідких відвідин доньки Казимири і її дітей. Стає очевидним небажання запального віолончеліста займатися господарюванням та поміщицькими спорами.

Політичні події, що відбувались того часу на Поділлі, не могли не вплинути і на долю самого музиканта. Вже на початку 1919 року Ігнатій несподівано з'явився в домі своєї доньки у Закопаному, до якого дістався з великими труднощами: майже без речей, залишивши все, що мав, при цьому важко хворий. Автор книжки пише:

«Декілька місяців за дідусем доглядала моя мати (помер в листопаді цього ж року). Але незадовго до свого приїзду, надіслав лист з Бару, датований 19 серпня 1918 року (отже за рік до смерті вже як людина поважного віку). Фрагмент цього листа я хотів би докласти, аби охарактеризувати цю особливу постать».

«...Кохана Казя.

Ти згадала Обвіського і мені це пригадало кращі кілька тижнів, проведених в Куні під Гайсином. Приїхав на концерт на запрошення пані Ярошинської, яка є ідеалом хорошої матері, польки і розумної жінки. Було там десь близько 20 осіб втікачів з Галіції – скульптори, художники, музиканти... Після концерту отримав програмку з моїм власним портретом з віолончеллю (коли і як був зроблений не знаю, бо не позував для нього, хіба крізь отвір) з подякою від комітету. В зворотній дорозі затримався у Вінниці, де стояла льотна частина. Бачити їх, літаючих над містом, опанувало мене таке невимовне бажання пізнати це відчуття, що вирішив докласти всіх зусиль, щоби трохи політати. Отже почав спробу через знайомих, але відповідь була однозначна: «Раз сказано, что никаких гражданских лиц на аэроплане быть не может – так тому и быть».

Вирішив спробувати самотійно. В готелі, де затримався, мешкало декілька офіцерів. В номері 9 – старший по рангу – капітан. Стукаю. Серце калатає. Входжу – і просто як з мосту:

«– Я – артист. Живу враженнями. Бажання літати опанувало мною настільки, що, якщо пан мені відмовить, то за наслідки, які можуть бути, відповідальність покладаю на пана.

– А вы тоже артист?

– Я – віолончеліст.

Той встає і з милою посмішкою говорить:

– А я скрипач.

Я – йому:

– То в такому разі пан не відмовить, аби зіграти разом в квартеті (власне, мав запрошення на вечір до доктора Вілінського).

Той мені дуже дякує і т. п., але про політ ані мови. Допіру, коли вертались з вечора, сказав, що, завдячуючи мені, отримав велике задоволення. І щоб не бути «неблагодар-

ным» «...приди пан завтра о 2 годині, а я вже зроблю все, що буде в моїх силах, аби пана удовлетворить». Прийшов – і полетів. Те, що відчув, не можу передати словами. Отже з цим прізвиськом – Обвіський – пов'язує мене така маса вражень. Але досить про це. Боюсь, що тобі вже обрид. Обнімаю тебе».

Юліуш Жулавський, внук Ігнатія, пише:

«Рік перед війною (польсько-більшовицькою) раптом приїхав до «Лади» мій дідусь Ігнатій Ганицький. Побачив тоді його перший раз. Був це типовий подільський шляхтич з білою гострою борідкою, у хутрі, з розповідями про прожиті часи. А говорив про них із почуттям гумору і з швидкістю спостережень. Голос мав притишений, виявилося, що приводом цього був рак горла. Жив в дальніх кімнатах Лади, по певному часі вже не вставав з ліжка. Наша мама просиджувала біля нього довгі години. Нам дітям розповідав про свої післяреволюційні пригоди з виразливою усмішкою. Помер восени 1919 року. Ніколи не забуду тих декілька проведених із ним місяців – «людиною звідти», людиною з земель давньої Речі Посполитої».

(Див. фото № 37).

Похований Ігнатій Ганицький у Закопаному. На простій низькій могилі, зарослій м'яким плющем, стоїть надмогильний камінь з відкарбованою датою життя музиканта в сусідстві з величним, з чорного мармуру пам'ятником Феліксу Ганицькому (середущого з братів, що помер в 1912 році).

Найдовше жив старший з братів Тадеуш – скрипаль-віртуоз і професор багатьох музичних шкіл. Як пише Юліуш Жулавський, ще на початку 30-х років приходили від нього листи з легендарного Кам'янця-Подільського, де помер оточений опікою і всесторонньою повагою вже майже дев'яностолітнім старцем.

Прізвище Ганицьких не зберіглось. Син Ігнація і Казимири, будучи двадцятирічним хлопцем, як подавалося вище,

загинув на полюванні, а сина Вітольда Ганіцького убили німці під час війни у Варшаві.

Ігнацій Ганіцький залишив по собі потомство, що правда вже під прізвиськом Жулавські (сини й доньки Казимири: Марек, Юліуш, Вавжинець). Внуки Ігнація – видатні поляки, сини своєї Вітчизни, якими міг гордитися їх дідусь.

Марек Жулавський (1908 – 1985), старший із внуків, – художник, графік, письменник і критик мистецтва, випускник Варшавської академії мистецтв. В 1935 році емігрував за кордон. З 1937 року жив у Лондоні. В часи війни проектував плакати для повсталोї Варшави. Не зважаючи на еміграцію, утримував сталі контакти з Польщею, де неодноразово після війни експонувалися його картини в різних музеях. По собі залишив сина – Адама Жулавського, який живе у Варшаві.

Юліуш Жулавський (1910 – 1999) – поет, прозаїк, есеїст-драматург, перекладач англо-саксонської літератури. Перші публікації його прози і поезії з’явилися в 1933 році. Автор романів «Експедиція в сутінки» (1936), «Час минулий неозначений» (1962), «Непозовний Байрон» (1964), «Листи з дороги» (1975), «З дому» (1978). Крім того, – декількох томів віршів, перекладів англійської і американської поезії. Залишив дві доньки. Агнешка Жулавська-Умеда є японісткою, перекладачкою з японської, доктором гуманітарних наук на факультеті японістики Варшавського університету. Її чоловік був японцем, діячем демократичної опозиції в Польщі і радником Леха Валенси. Їхня донька Хана Умеда пропагує японську культуру, навчаючи поляків японських танців. З цього видно як дороги життя наступних поколінь незвично пов’язані між собою.

Друга донька – Ева Жулавська-Богацка є художницею. Її чоловік піаніст і джазмен Януш Богацкі є автором музики до багатьох театральних спектаклів. Їхній син Томаш Богацький також є музикантом-гітаристом, композитором та аранжу-

вальником, натомість молодша донька Еля пішла слідами матері – стала художницею.

Вавжинець Жулавський (1916 – 1957) – наймолодший внук Ігнація Ганіцького, успадкував від дідуся музичні здібності. Композитор, музиколог, музичний критик. Був професором Варшавської консерваторії та музичної академії у Лодзі. Його твори – це: «Фортепіанні квінети», «Мазурек ре-мінор», «Інтермецо мі-мінор» та інші.

Як солдат армії крайової брав участь у Варшавському повстанні 1944 року. В його біографії не бракує героїчних моментів. Разом із матір'ю Казимирою Ганіцькою-Жулавською під час німецької окупації у своєму помешканні переховував євреїв. Ізраїльська організація Yad Vashem матері і сину присвоїла звання «Праведник миру». Крім того Вавжинець був заядлим альпіністом. Тематика Татр домінувала в його музичних композиціях. Загинув під час рятівної експедиції: спішив на допомогу товаришам; засипаний лавиною на північних схилах гори MonthBlanc залишився там навечно.

Закінчуючи свою розповідь-дослідження життя нашого земляка, людини з надзвичайно тонкою душевною організацією, талановитого музиканта, віолончеліста-віртуоза, який багато доклав до розвитку музичної культури у нашому місті, заснував, як подають архівні джерела, на власні кошти першу музичну школу в Барі, варто згадати слова його внука Юліуша Жулавського:

«Дії краю не розпочалися з нами – ми є тільки фрагментами історії, яка є спільним домом для нас усіх» (*Юліуш Жулавський. «З дому». 1918*).

Джерела та література:

1. Магдалена Качмарек, Яцек Шершенівіч. Академія музична ім. Гражини і Клейстута Бацевичів в Лодзі. Коріння – переміни. Лодзь, 2020.

2. Ехо музичне, театральне і артистичне // № 44, від 31 жовтня 1896 року.

3. Ехо музичне, театральне і артистичне // № 37, від 11 вересня 1897 року.

4. Ехо музичне, театральне і артистичне // № 33, від 1 серпня 1898 року.

5. Іванов В. Тадеуш Ганіцький (1844 – 1937). Вид-во «Розвиток». Кам'янець-Подільський, 2007 р.

6. Докійчук О. І. «Нариси із історії села Чемериси-Волоські», Бар, 1991 р.

*Анна Озимовська,
викладач Хмельницької гуманітарно-
педагогічної академії кафедри
інструментально-виконавських дисциплін,
здобувач Львівської Національної
музичної академії імені М. В. Лисенка*

ПОГЛЯД КРІЗЬ ВІКИ: ТАДЕУШ ГАНІЦЬКИЙ

Справжнім проявом патріотизму, любові до рідного краю, до рідної землі завжди підтверджується вчинками, діяннями, працею. Серед таких, які все своє життя віддали служінню мистецтву були брати Тадеуш та Ігнацій Ганіцькі. Вони були українцями польського походження, які багато часу присвятили розбудові та розвитку мистецької освіти та культури на Поділлі. Тадеуш Ганіцький є засновником і керівником 2 музичних шкіл, одна з яких знаходиться в Україні у Кам'янці-Подільському. Розглянемо декілька фактів з біографії Тадеуша Ганіцького, який походив з польської поміщицької родини. Його рід належить до корінних жителів Поділля. Предки, очевидно, переїхали з Польщі на Поділля приблизно в XVI столітті. Його родина близько двох століть володіла великою територією навколишніх земель. Це свідчить про те, що Ганіцькі відносились до заможного, знатного, поважного роду.

Тадеуш Ганіцький народився 22 липня 1844 році у с. Чемериси-Волоські. З раннього дитинства він проявляв здібності до музики. Першим вчителем музики був батько, який навчав маленького Тадеуша гри на фортепіано та співу. В 8-річному віці почав займатися на скрипці, робив перші спроби обробок народних пісень. В 13-річному віці їде навчатися до Одеської чоловічої гімназії, де не залишає займатися музи-

кою. Годинами імпровізує на скрипці і все частіше звертається до народної пісні. Свої скрипкові обробки часто співставляє з фортепіанними, в пошуку звучної гармонічної фактури. Його мистецькі уподобання і творчі пошуки, завжди знаходять підтримку зі сторони мами. Вона спрямовувала Тадеуша до професійного навчання музики у знаних педагогів-музикантів.

Згодом Тадеуш переїжджає з Одеси до Кам'янця, де переводиться до Кам'янець-Подільської чоловічої гімназії. В той час серед учнів ходило багато розмов про майбутні переміни у суспільному житті. Так, в 1861 р. за царським наказом київський поліцейський суд арештовує учнівську молодь за спів «недозволеного польського гімну» у київському католицькому костелі. Ганіцький починає активно займатися суспільною діяльністю. Спілкується з найбільш демократично налаштованими гімназистами, бере участь у загальних зборах. Громадська активність юного Тадеуша стає все більш помітною, його політична позиція ніяк не відповідала позиції офіційного гімназійного керівництва і тому в 1863 р. його і ще декількох співучасників було відраховано з гімназії.

В цьому ж році за порадою кам'янецьких музикантів їде до Відня. Вступає до музичної школи відомого австрійського скрипаля Якоба Донта. Донт закладає у Ганіцького міцну основу західноєвропейської виконавської школи. За порадою свого вчителя переїжджає до Берліна і в 1872 р. вступає до місцевої Академії музики, яка ще має назву «Королівська вища музична школа». Тут він навчається по класу скрипки у Й. Іоахіма, який відкриває перед ним нові можливості удосконалення виконавської майстерності. Одним із учнів Іоахіма був польський піаніст Артур Рубінштейн. Під час навчання в Берліні Ганіцький серйозно займається вивченням іноземних мов, оволодівав англійською, французькою, удосконалював німецьку, польську, російську, українську, що допомогли у здобутті професійних знань з теоретичних дис-

циплін та з композиції. Серед викладачів по композиції були Фрідріх Кієль, а згодом Людвіг Буслер.

З 1877 році після закінчення Берлінської музичної академії, Ганіцький розпочинає свою виконавську діяльність і починає давати концерти по містах Німеччини в якості скрипаля. В результаті він здобуває неабияку славу талановитого виконавця і отримує запрошення в різноманітні театри країни. З 1882 р. музикант працює концертмейстером і солістом в Берлінському симфонічному оркестрі під керівництвом Беньяміна Більзе. Через деякий час Ганіцький виступає диригентом і солістом свого оркестру, який співпрацював з відомим угорським скрипалем Абхазі, виступи яких відвідував весь Берлін.

У 1896 р. Ганіцький переїжджає до Польщі і з цього моменту починається новий етап його життя. Він вирішує себе присвятити саме педагогічній справі, що з часом стане його основним життєвим кредо. Виникає ідея започаткувати школу у Лодзі, саме вона послужила зразком для створення музичного педагогічного закладу в Україні. Очевидно, проживши довгий час в Берліні, композитор захотів передати набутий досвід наступному поколінню.

Так, 15 вересня 1898 р. братами Ганіцькими відбулося урочисте відкриття музичної школи у Лодзі, яку було названо у пресі «музичної консерваторії». Школа була організована братами за власний кошт, що отримали у спадок від батька. Міністерством було затверджено статут, виділявся новий будинок, музичні інструменти були переважно з фабрики Новицького. Школа відзначалася міцною матеріальною основою, високопрофесійною та науковою базою, в основі покладено методично-теоретичні досягнення західноєвропейської та вітчизняної музичних шкіл. Підготовка фахівців за спеціальностями базувалась на досвіді кращих досягнень тогочасних європейських музичних закладів, що були добре відомі Ганіцькому. Так, газета «Ехо» писала: «Відкрита в

Лодзі музична школа Тадеуша і Гната Ганіцьких, що є першою приватною школою не лише в провінції, а й у всьому краї. Казенний характер варшавського інституту давав йому якоюсь мірою привілей монополії. Та у всякому разі, мотивували відмову відкрити таку школу в Варшаві. Завдяки ж енергії і самовідданості братів Ганіцьких її відкриття в Лодзі – це здійснений факт, і кожен, хто дорожить музикою, буде вітати прагнення її засновників. Розвиток музичної культури в провінції – це праця творча, важка, але вдячна, і той, хто взявся за неї, надає великих послуг мистецтву». Інша газета «Tygodnik Ilustrowany» ще раз підкреслила професійні якості директора школи Т. Ганіцького і зазначила, що «На її чолі стоїть досвідчений музикант, вчений і педагог, який здобув собі славу не лише в Польщі, а й в інших країнах, де він завдяки своєму талантові займав високе місце в музичному світі». У самому Лодзі місцевий «Rozwoj» вітав нову школу і бажав, щоб «Цей заклад мистецтва розширювався, бо мав для цього всі підстави і популярність за кордоном».

Висока професійність і мистецька надійність лодзинської музичної школи здебільшого залежали від фахового рівня її викладацького складу. Т. Ганіцький намагався надати своїй школі не лише спеціалізованого музичного, а й загально-естетичного статусу, для чого шукав можливості мистецького розширення виховання майбутніх солістів і педагогів. Тому в 1899 р. було відкрито драматичний клас. У 1900 р. школі пропонували свої послуги багато музичних фахівців. З них, зокрема, Марія Цеханович (Сальвіні), викладач вокалу, яка до цього співала в театрах Флоренції, Венеції та інших італійських містах, згодом виступала з концертами в Одесі і Москві. Ще одна вокалістка Антоніна Косаківська, яка здобула вищу освіту в Паризькій консерваторії у професора Гархії, була солісткою чеської опери в Празі. З Варшавської консерваторії прибув Вацлав Гудзинський, лауреат, викладав у одній з петербурзьких шкіл на посаді професора.

Щодо чисельності учнів, то в рік створення школи їх було 50. Серед них переважали діти, але й були дорослі, окремі з яких вчилися в вечірній час, бо вдень працювали. Необмеженість віку відкривала можливості усім талановитим особам, які бажали розвинути свої музичні здібності і оволодіти музичною професією. А «Лодзинський листок» відзначав: «Для змученого у погоні за наживою лодзянина нещодавно відкриті концертні вечори в музичній школі братів Ганіцьких є ніби світлою зіркою серед хаосу нашого життя. Відчуваєш, що відпочиваєш душею в середовищі талантів, відкритих і піднесених, ніби за помахом руки Ганіцьких. З'явилися брати Ганіцькі і відкрили в нас блискавки божественного вогню». Концертні виступи були підсумком серйозної практичної роботи в музичних класах і проводилися, як правило, на педагогічних радах, після попередніх обговорень досягнутих знань. У виступах виявлялися таланти молодих музикантів, які зі всією серйозністю ставилися до справи і готували себе, як писали в газетах, до майбутньої роботи в театрах та філармоніях Варшави, Львова та інших міст. За таке ставлення до служіння мистецтву школу любили майже всі лодзяни, вона дійсно відігравала величезну роль у розвитку артистичного життя міста.

У 1899 р. число концертів зросло, значно збагатилась програма виступів за творами Гайдна, Моцарта, Гольтермана, Генделя, Шуберта, Монашко. Концертні заходи, як правило, відбувалися в самій школі, а слухачами були всі, хто любив музику. Відразу ж улюбленими колективами лодзинців стали шкільний хор (40 осіб) і невеликий струнний оркестр. «Лодзинський дзвінок» пише: «Не вірилось власним вухам, що таке дружне, ритмічне, прекрасно відточене виконання переповнювалось класичним спокоєм чудового твору Лешгорна «Вечірня пісня» у супроводі невеличкого, але досить грамотного оркестру». Тут для багатьох педагогів яскравим взірцем був Т. Ганіцький. Його праця щоденні вправи

для скрипачів мала великий успіх у тогочасній педагогічній практиці, про що відзначали й місцеві кореспонденти, які постійно стежили за життям школи. Теоретико-методична праця Т. Ганіцького привернула увагу не лише місцевих фахівців, а й інших видатних педагогів-музикантів, таких як, Іоахим, Гойландер, В. Мейє, Х. Мейє, П. Вільд, Гібаух, Томпсон, А. Кольцов. Зацікавленість роботою Ганіцького авторитетних фахівців пояснюється його професійним підходом до справи. Невипадково про це «Ехо» сказала, що його праця є наслідком багаторічного досвіду прекрасного педагога. «Він, – пишеться там, – повністю відповідає своєму призначенню вихователя, дає цінні поради для подолання труднощів, які можуть трапитись учням. Проте, не лише учень, а й досвідчений скрипаль знайде у цих вправах багато нового й корисного, і не має сумніву, що вони стануть зразком для кожного працьовитого скрипаля».

В 1901 р. Т. Ганіцький повертається в Україну і оселяється у Кам'янці-Подільському. В цей час на Поділлі не існувало осередків освіти, в яких можна було б навчатися музичному мистецтву. Т. Ганіцький відразу ж починає практично підходити до питання відкриття у Кам'янці спеціалізованої музичної школи. Він сподівався на підтримку місцевих музикантів і тих фахівців, які вже працювали в місті. Вони з великою зацікавленістю відгукнулися на таку ідею. Крім того, знайшлося багато охочих навчитися музики. Шлях від ідеї до її реалізації виявився складним. Вимагався перш за все офіційний дозвіл на заснування закладу. Підставою для цього був Статут про організацію власних навчальних закладів, затверджений Міністерством внутрішніх справ 21 жовтня 1901 р. Маючи вже досвід організації школи в Лодзі, Т. Ганіцький розпочав роботу по здійсненню своєї ідеї.

На обраному ним шляху зустрілось чимало труднощів. Насамперед потрібно було розвивати питання матеріальної бази, виникли і труднощі в підборі професійних кадрів. Так,

Т. Ганіцькому вдалося загітувати спочатку лише одного викладача Лозинського по класу фортепіано та теорії музики. З вересня 1903 р. почала своє існування музична школа Т. Ганіцького, і ця дата знаменується початком зародження професійної музичної освіти на Поділлі. І хоча факт заснування і реальність функціонування закладу не викликали ні в кого сумніву, все ж продовжували звучати недовірливі голоси. Так, в перший рік існування освітнього закладу навчалося лише 60 учнів.

На власні кошти Ганіцький розпочинає розбудову мистецької освіти на Поділлі. Це був, по суті, єдиний вихід зі складного становища. Перш за все, укомплектування професійними кадрами потребувало багато зусиль. Так, запрошення висококваліфікованих педагогів з-за кордону вимагало чималих коштів, а до того ж ці спеціалісти не знали ні російської, ні української мови. Останнє, як свідчать тогочасні документи, було однією з важливих перешкод у розвитку школи. І хоча доводилось якось виходити з місцевих умов і заохочувати до викладання кам'янецьких вчителів, директор закладу не залишав думки мати у себе справжніх професорів. У цей час він уже відкрив класи фортепіано, скрипки, теорії музики. Дітей відбирали до школи за конкурсом, звертали особливу увагу на тих, хто вже вмів грати на якомусь музичному інструменті, по нотах або на слух. У школі їх чекала досконала методика викладання з усіх предметів. Так в 1904 році було відкрито Т. Ганіцьким додатковий (підготовчий) клас, де майбутні учні, які не мали ніяких попередніх знань, готувалися до основного курсу навчання.

Т. Ганіцький відкрив ще один клас – вокальний, який очолила випускниця Московської консерваторії С. Булгакова. Отже, штат поповнювався професійними фахівцями, від яких директор вимагав відповідної роботи з учнями, виховувати їх на високому методичному та фаховому рівні, що вимагав статут школи. Так, 14 грудня 1903 р. та 25 квітня 1904

Фото 1.

Liścik Hanka Hanickiej (młodszej córki Ignacego)

Листочок Ханки Ганіцької (молодшої доньки Ігнація)

Фото 2.

Kazamiera Hanicka
 (później Żuławska)
 z matką Zofią Hanicką
 z Ostolskich (w środku)
 w Czemerzysach na Podolu

Казимира Ганіцька
 (потім Жулавська)
 з мамою Зофією
 з Остольських
 (посередині) в Чемерисах
 на Поділлі

Фото 3.

Zofia Hanicka

Зофія Ганіцька

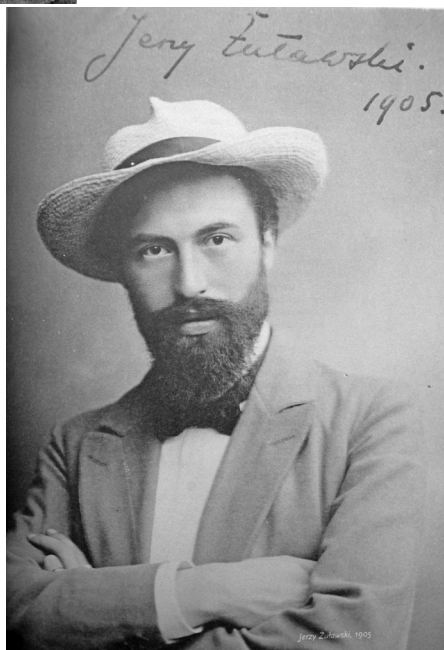

Фото 5.

*Jerzy Żuławski, zięć
Ignacego 1905 r.*

*Єжи Жулавський,
зять Ігнація, 1905 р.*

Фото 4.

Rodzina Hanickich, ok. 1900r. Siedzą: Zofia z Ostolskich Hanicka, Tadeusz Hanicki i Ignacy Hanicki. Stoją: dzieci Ignacego i Zofii – Juliusz Hanicki i Kazimiera Hanicka (później Żuławska)

Сім'я Ганіцьких, 1900 р. Сидять: Зофія з Остольських Ганіцька, Тадеуш Ганіцький і Ігнацій Ганіцький. Стоять: діти Ігнація і Зофії – Юліуш Ганіцький і Казимира Ганіцька (пізніше Жулавська)

Фото 6.

Kazimiera Żuławska
Казимира Жулавська

Фото 7.

Marek Żuławski z jamnikiem
Robakiem, 1908 r

*Марек Жулавський
з візником Робаком, 1908 р.*

Фото 8.

Kazimiera Żuławska z synem
Markiem i siostrą Hanką
Hanicką

Казимира Жулавська
з сином Мареком і сестрою
Ганкою Ганіцькою

Фото 9.

Jerzy Żuławski w Morskim
Oku. Zdjęcie z dedykacją
«Dla matki Józefy»

Єжи Жулавський
в Морському Оку.

Фото з написом
«Для мамі Юзефи»

Фото 10.

Jerzy Żuławski z synem
Markiem, 1908 r.

*Єжи Жулавський з сином
Мареком, 1908 р.*

Фото 11.

Kazimiera Żuławska, 1908 r.

Казимира Жулавська, 1908 р.

Фото 12.

Jerzy Żuławski

Єжи Жулавський

Фото 13.

Marek Żuławski, 1910 r.

Марек Жулавський, 1910 р.

Фото 14.

Kazimiera Żuławska z synami Markiem i Juliuszem,
1911-1912 r.

*Казимира Жулавська з синами Мареком і Юліушем,
1911-1912 рр.*

Фото 15.

Marek i Julek Żuławscy

Марек і Юлік Жулавські

Фото 16.

Feliks Hanicki,
brat Tadeusza i Ignacego

*Фелікс Ганіцький, брат
Тадеуша та Ігнація*

Фото 17.

Jerzy Żuławski w mundurze
legionowym, 1915 r.

Єжи Жулавський в мундирі
легіонера, 1915 р.

Фото 18.

Zofia Hanicka

Зофія Ганицька

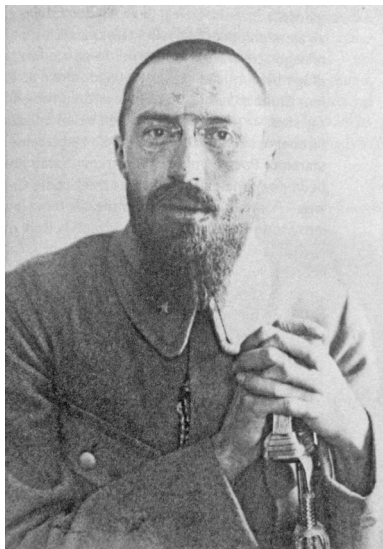

Фото 19.
Jerzy Żuławski w Legionach
Єжи Жулавський в легіонах

Фото 20.
Jerzy Żuławski w Legionach
Єжи Жулавський в легіонах

Фото 21.

Hanka Hanicka

Ганка Ганіцька

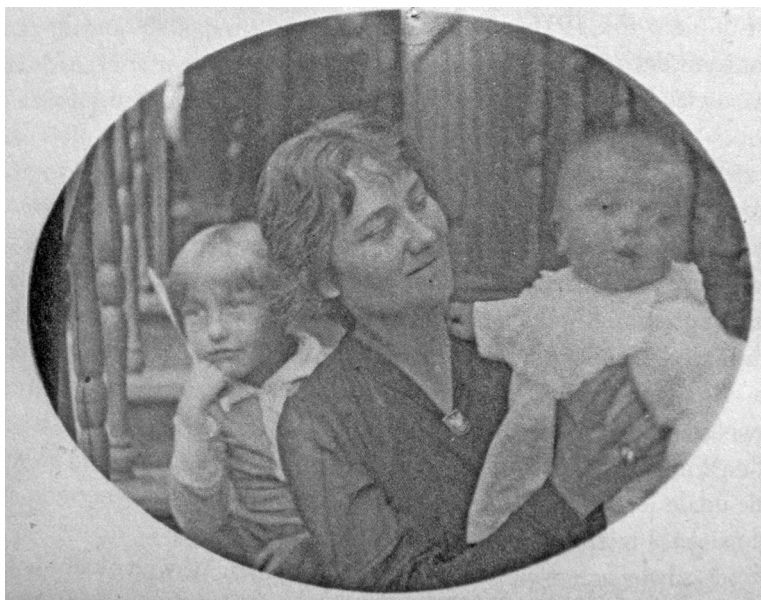

Фото 22.

Kazimiera Żuławska z synami Juliuszem i Wawrzyńcem, 1916 r.

Казимира Жулавська з синами Юліушем і Вавжиньцем, 1916 р.

Фото 23.

Kazimiera Żuławska z Wawrzyńcem, 1917 r.

Казимира Жулавська з Вавжисьцем, 1917 р.

Фото 24.

Juliusz i Marek Żuławscy, 1918 r.

Юліуш і Марек Жулавські, 1918 р.

Фото 25.

Kazimiera Żuławska na schodach dużej werandy „Lady” w Zakopanem z okresu pensjonatu (1919-1921). Nad niej od lewej strony: Robert Heufeld, pokojowa i Józefa Ostolska. Po prawej: goście pensjonatu

Казимира Жулавська на сходах великої веранди «Ладі» в Закопаному під час перебування в пансіонаті (1919-1921 рр). У верхньому ряду ліворуч: Роберт Геуфельд і Юзефа Остольська. Справа: гості пансіонату

Фото 26.

Kazimiera Żuławska z najmłodszym synem Wawrzyńcem, 1918 r.

Казимира Жулавська з наймолодшим сином Вавжиньцем, 1918 р.

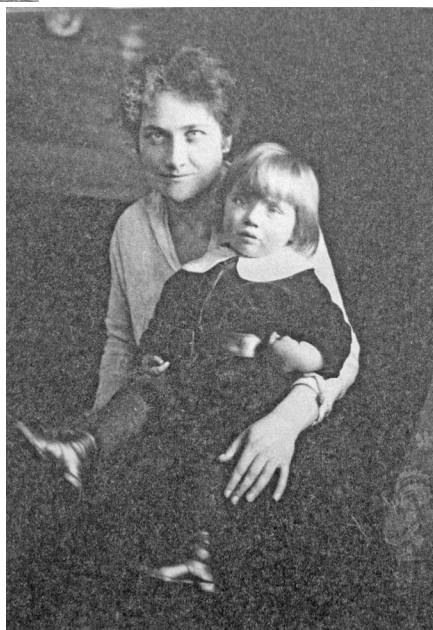

Фото 27.

Zofia Hanicka, POW. Ignacy Hanicki
Зофія Ганіцька, ПОВ. Ігнацій Ганіцький

Фото 28.

Juliusz, Wawrzyniec i Marek Żuławscy przed „Ładą”, 1919 r.
Юліуш, Вавжсинець і Марек Жулавські перед «Ладой», 1919 р.

Фото 29.

Hanka Hanicka przed „Ładą”

*Ганка Ганицька
перед «Ладю»*

Фото 30.

Karol Zawodziński,
Wawrzyniec, Marek, Jacek,
Juliusz. Miasto Toruń, 1922 r.

*Кароль Заводзінський,
Вавжинець, Марек, Яцек,
Юліуш. Місто Торунь, 1922 р.*

Фото 31.
Juliusz Żuławski, Toruń, 1925
*Юліуш Жулавський,
Торунь, 1925*

Фото 32.
Portret Jerzego Żuławskiego,
rysunek węgłem Stanisława
Wyspiańskiego, 1899 r.
*Портрет Єжего Жулавсь-
кого, малюнок вугіллям
Станіслава Виспянського,
1899 р.*

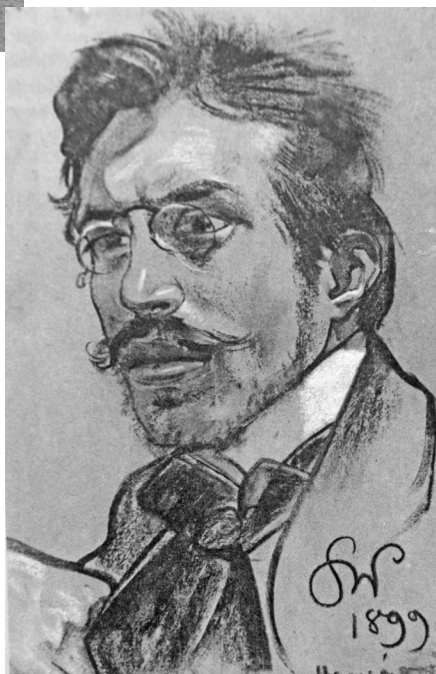

Фото 33.

Juliusz Żuławski, 1931 r.

Юліуш Жулавський, 1931 р.

Фото 34.

Juliusz Żuławski i jego babcia, Zofia Hanicka, 1932 r.

Юліуш Жулавський і його бабуся Зофія Ганіцька, 1932 р.

Foto 35.

Juliusz Żuławski i Hanka
Hanicka, 1932 r.

*Юліуш Жулавський
і Ганка Ганіцька, 1932 р.*

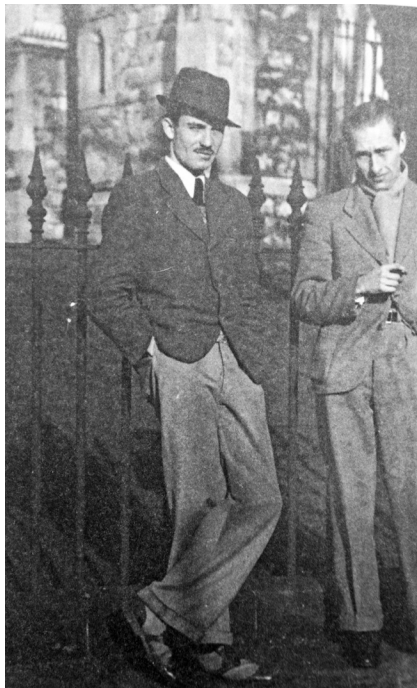

Foto 36.

Juliusz i Marek Żuławscy,
Londyn, 1938 r.

*Юліуш і Марек Жулавські,
Лондон, 1938 р.*

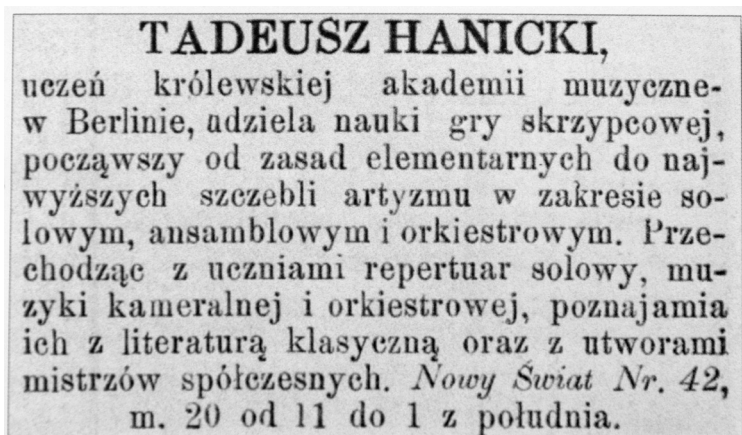

Фото 38.

Ogłoszenie T.Hanickiego w: Echo muzyczne, teatralne i artystyczne, 1897

Оголошення Т. Ганіцького в «Ехо музичне, театральне і артистичне», 1897 рік

Фото 39.

Tadeusz Hanucki i Ignacy Hanicki
Тадеуш Ганіцький і Ігнацій Ганіцький

Фото 37.

Nagrobek Ignacego Hanickiego w Zakopanem

Пам'ятник Ігнацію Ганіцькому в Закопаному

Фото 41.

Siedziba szkoły braci Hanickich w Łodzi: „Kamienica pod
Gutenbergiem”, ul.Piotrkowska, 86

*Приміщення школи братів Ганіцьких в Лодзі: «Кам'янка під
Гутенбергом», вул. Пьотковська, 86*

Фото 42.

Druga siedziba szkoły braci Hanickich: Piotrkowska, 116

Друге приміщення школи братів Ганіцьких:

вул. Пьотрковська, 116

Ogłoszenie o zapisach do Konserwatorium muzycznego braci Hanickich, „Echo muzyczne, teatralne i artystyczne”, 1898 nr 43, s. 511.

KONSERWATORIUM MUZYCZNE Tadeusza i Ignacego HANICKICH w ŁODZI.

Zatwierdzone przez Ministerium Spraw Wewnętrznych.

otwiera kurs nauk z dniem 1 września 1898 roku. Zapisy przyjmowane są w kancelarii konserwatorium w Łodzi przy ul. Piotrków-Nr. 86 z dniem 15 sierpnia 1898 r.

Konserwatorium składać się będzie z klas następujących: klasa gry fortepianowej niższa, średnia i wyższa, skrzypcowej niższa, średnia i wyższa, wiolonczelowej niższa i wyższa, kontrabasowej i instrumentów dętych, oraz śpiewu solowego i chóralnego, teorii muzyki, (zasady, harmonia, kontrpunkt), historii muzyki, instrumentacji i kompozycji.

Opłata roczna rubli 80, płatna w ratach półrocznych. Wolni słuchacze placą rocznie rubli 100.

Warunki przyjęcia, regulamin szkoły, oraz plan wykładów wysyła się na żądanie gratis i franco.

Adresować należy: Dyrektora konserwatorium muzycznego T. i I. Hanickich w Łodzi.

Ofiarowanego sobie z inicjatywy szkoły muzycznej br. Hanickich bankietu Paderewski nie przyjął z powodu nadmiernego zmęczenia. Okwiecony i wieńcami ozdobiony, opuścił miasto Łódź we środę d. 18 pociągiem rannym i w południe tegoż dnia powrócił do Warszawy. Wieczorem we środę był obecny na przedstawieniu *Hrabiny* w teatrze Wielkim.

Informacja po recitalu I. J. Paderewskiego, „Echo muzyczne, teatralne i artystyczne” 1899 nr 3, s. 29.

Фото 43.

Ogłoszenie o zapisach do Konserwatorium braci Hanickich, „Echo muzyczne, teatralne i artystyczne”, 1898, nr 43, s. 511
Оголошення про записи до консерваторії братів Ганіцьких, в «Ехо музичне, театральне і артистичне», 1898, № 43, стр. 511

Оraz/ Також

Informacja po recitalu I. J. Paderewskiego, „Echo muzyczne, teatralne i artystyczne”, 1899, nr 3, s. 29

Інформація по сольному концерті І. Ю. Падеревського в «Ехо музичне, театральне і артистичне», 1899, № 3 стр. 29

Фото 44.

Podręcznik
Tadeusza Hanickiego
Підручник
Тадеуша Ганіцького

Фото 46.

List Juliusza Żuławskiego
do brata Marka
Лист Юліуша
Жулавського
до брата Марека

He 1, dnia 14-go maja

Kochany Marku,

Piszę biegle na maszynie, robię z Kwinta pomiary terenu, prowadzę książki i już od paru dni się kapię, co wzbudza podziw helkiej elity: proboszcza, sołtysa, nauczelnika stacji, nadleśniczego, starszego strażnika celnego, nauczelnika poczty i t.p. Opaliłem się już, jak suseł. Ponadto zrobiłem rzecz kapitalna: z g o l i ? e m g ł o w ę b r z y t w ą . Wyglądam imponująco... co zresztą będziesz mógł stwierdzić na fotografii/o ile będzie udana/, którą przyślę. Teraz zajmuję się pieczeniowitem podpalaniem pały, żeby nie dostał uderu, /robię to z gwarantowaną ostrożnością/. W międzyczasie przepisuję wiersze na maszynie, które w druku wyglądają bardzo dobrze. Narazie nie mogę wysłać pieniędzy na książki ale gdybyś mógł kupić 1-azy tom fizyki Kalinowskiego, to byłbym b. szczęśliwy. Co tam słychać? Wieloma litrami mierzycie pot, którym żyjecie? Czy dużo malujecie na swoją wystawę? Przeczytałem w gazecie, że Jaracz z Redutą jest w Grudziądzu, może i Ela? Pewnie bym się z nią zobaczył. Czy chodzisz na ciemne kawy? Gdzie jedziesz na wakacje i czy jest w Warszawie Peiper? mógłbyś przysłać parę obmaszynowanych wierszy. Czuję cię bardzo mocno, także Mamusię i Kwintę- nka, który coś może napisać/.

Julok... lek... ..

Фото 45.

Przed willą „Janeczka”, Hel, sierpień 1929. Stoją: Kazimiera Żuławska, Aleksander Nowiński, Juliusz Żuławski, Hanka Hanicka (siostra Kazimiery). Siedzą: żona Nowińskiego, Tomasz Zan i Wawrzyniec Żuławski

Перед віллою «Янечка», Хел, серпень 1929. Стоять: Казимира Жулавська, Олександр Новінський, Юліуш Жулавський, Ганка Ганіцька (сестра Казимири). Сидять: дружина Новінського, Томаш Зан і Вавжинець Жулавський

Фото 47.

Stoją: Marek, Juliusz i stryj Janusz Żuławscy. Siedzą: Ela Łabuńska, Wacław Taranczewski, Kazimiera Żuławska, Wawrzyniec i Jacek Żuławski

Стоять: Марек, Юліуш і дядько Януш Жулавські. Сидять: Еля Лабунська, Вацлав Таранчевські, Казимира Жулавська, Вавжинець і Яцек Жулавські

Фото 48.

Juliusz i Marek Żuławscy, Londyn 1937
Юліуш і Марек Жулавські, Лондон 1937

Фото 49.

Juliusz Żuławski, Kacza
Dolina, 1935

*Юліуш Жулавський, Кача
Долина, 1935*

Фото 50.

Wawrzyniec i jego matka,
Kazimiera Żuławska,
Warszawa, 1940

*Вавжинець і його мати
Казимира Жулавська,
Варшава, 1940*

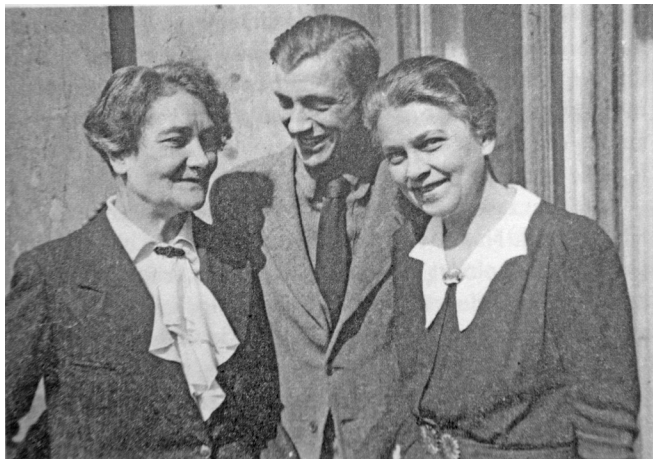

Фото 51.

Kazimiera i Wawrzyniec
Żuławscy, Hanka Hanicka,
Warszawa, 1944

*Казимира і Вавжинець
Жулавські, Ганка Ганіцька,
Варшава, 1944*

Фото 52.

Juliusz i Wawrzyniec
Żuławscy, Tatry, 1954

*Юліуш і Вавжинець
Жулавські, Татри, 1954*

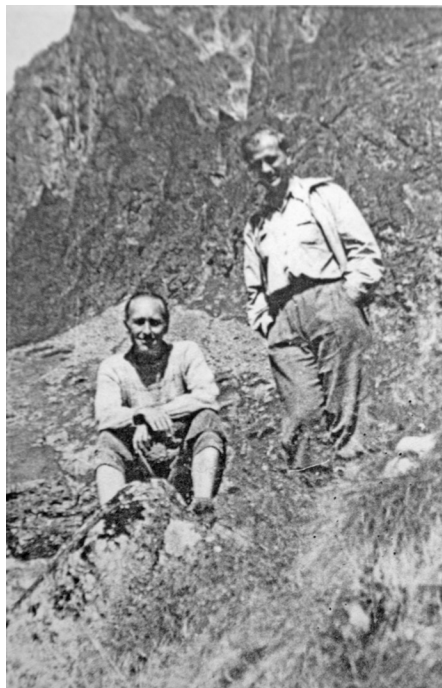

Фото 53.

Od lewej: Józefa Ostolska, Zofia Hanicka, siedzi mała Hanna Hanicka, Feliks Hanicki i Kazimiera Hanicka

Зліва: Юзефа Остольська, Зофія Ганіцька, сидять: мала Ганка Ганіцька, Фелікс Ганіцький, Казимира Ганіцька

Фото 54.

Hanna Hanicka
Ганна Ганіцька

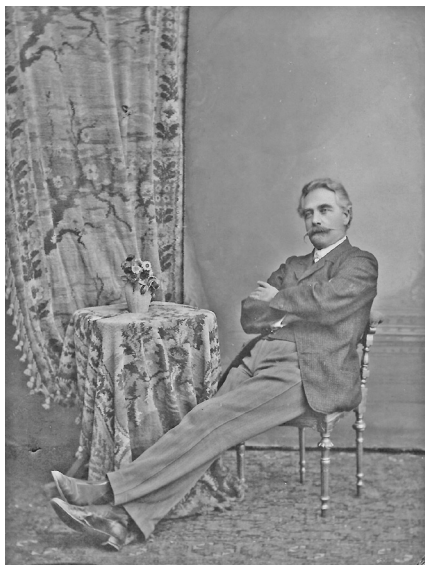

Фото 55.

Ignacy Hanicki
Ігнацій Ганіцький

Фото 56.

Czemerysy Wołoskie (pocz. XX st)
Чемериси-Волоські (поч. XX ст.)

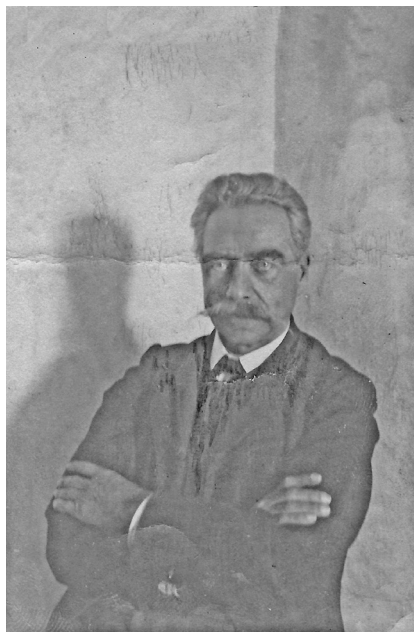

Фото 57.

Feliks Hanicki
Фелікс Ганіцький

Фото 58.

Ignacy Hanicki
Ігнацій Ганіцький

Фото 59.

Tadeusz Hanicki

Тадеуш Ганіцький

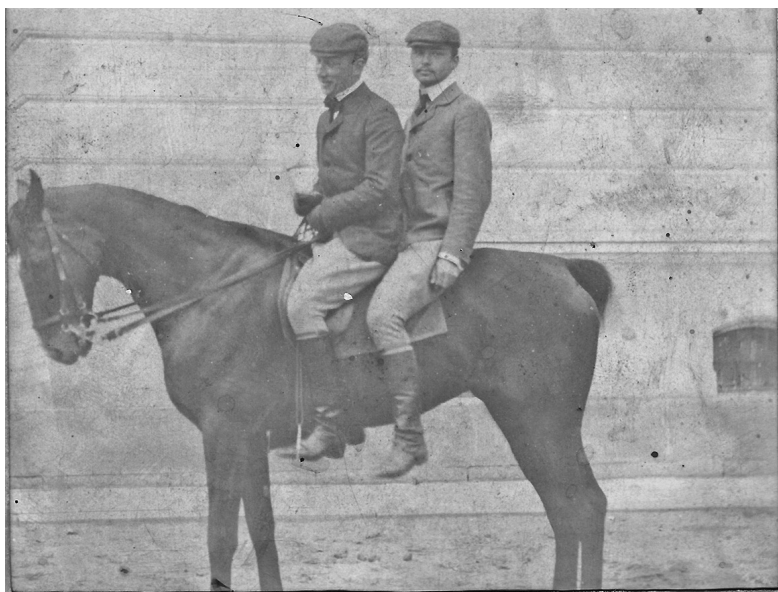

Фото 60.

Czemerysy Wołoskie (pocz. XX st)

Чемериси-Волоські (поч. XX ст.)

Фото 61.

Czemerysy Wołoskie (pocz. XX st)

Чемериси-Волоські (поч. XX ст.)

Фото 62.

Czemerysy Wołoskie (pocz. XX st)

Чемериси-Волоські (поч. XX ст.)

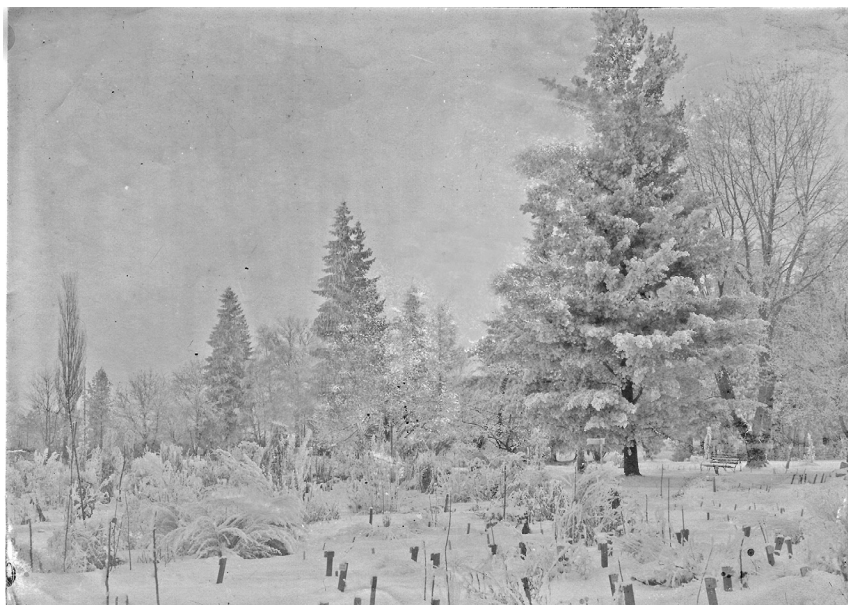

Фото 63.

Czemerysy Wołoskie (pocz. XX st)
Чемериси-Волоські (поч. XX ст.)

р. відбулися перші концерти викладацького та учнівського складу. З кожним роком школа зміцнювалась, у закладі відкрилося ще два класи: гармонії та драматичного мистецтва.

У 1905 р. почав діяти й клас віолончелі, до якого було запрошено з Києва викладача М. Сухомлинського, його в 1906 році замінив М. Хорошанський. З роками чисельність учнів зростала швидкими темпами, в 1905 р. їх було вже 131, а в наступному – 141. Вони вчилися у шести спеціалізованих класах, де зосередилися досить міцні виконавські сили, зокрема з фортепіано та струнних інструментів. Дирекція закладу часто влаштовувала учнівські звітні концерти. Лише у 1905 – 1906 навчальному році їх було понад десять. Концерти мали не лише естетичне та морально-виховне, а й благодійне значення. Прибутки з них здебільшого переводились на потреби бідних учителів та учнів. Так, усі кошти з двох симфонічних концертів Т. Ганіцького було передано кам'янецькому товариству бідноти. Показовим був концерт школи у Могилеві-Подільському, кошти з якого пішли на користь благодійного товариства. Відомо, що лише за три роки існування школи допомога від її концертів складала шість тисяч карбованців.

Поява професійного музичної навчального закладу на Поділлі, сприяла і розвитку професійного музичного мистецтва в цілому. Відбуваються численні концерти викладачів і учнів в місті: в театрі, клубах, інших навчальних закладах. Концерти школи притягували до себе багато прихильників музики, і тих, хто бажав вчитися, ставало все більше. Вони були не лише з Кам'янця, а й з різних повітів Волині та Поділля. Те, що концерти дійсно мали справжній успіх, підтверджують кореспондентські звіти тих часів, що публікувались на сторінках вітчизняної преси. Так, «Русская музыкальная газета» (орган Російського музичного товариства в Петербурзі) підкреслювала, що музична школа Т. Ганіцького влаштовувала в Кам'янці-Подільському «найбільш сер-

йозні» виступи. Наскільки вони були серйозними, дізнаємося з місцевих газет, де описувались враження від почутого місцевої публіки, що бачила перед собою не учнів, а справжніх артистів, у яких за короткий час зумів перетворити талановитий педагог і музикант Т. Ганіцький.

Визнання школи Ганіцького зростало. Зростання школи та впровадження нових навчальних дисциплін вимагало від Т. Ганіцького підбору і педагогічного складу. До цього питання він ставився досить серйозно і багато зробив для піднесення високого педагогічного рейтингу школи. Про це свідчать високопрофесійні кадри, викладачі, які навчалися у відомих професорів світового рівня Московської, Варшавської, Паризької, Міланської, Празької консерваторій, такі як М. Петліна, В. М. Дальський-Рибальченко, А. К. Лозинський, Пік де Реплонж, З. Р. Комінек, Аллегранд, Іванов-Давинський, Булгакова, Сальська-Педаковська, Абрамович та ін.

Незважаючи на матеріальні труднощі, на дуже скромні асигнування з боку Подільської губернської управи, школа все ж продовжувала працювати і з кожним роком зростав її авторитет. У 1907 р. вона вже нараховувала вісім класів серед яких підготовчий, фортепіанний, скрипковий, віолончельний, вокальний, теоретичний, історичний, драматичний. У кожному з них працювали досвідчені педагоги, виконавці. Все частіше до керівництва закладу зверталися музиканти з питаннями на предмет розвитку не лише освіти, а й організації більш жвавого музичного життя в Кам'янці і навіть в губернії. Поступово визріла ідея об'єднання місцевих музичних сил у мистецьку спілку. Т. Ганіцький бере ініціативу у свої руки і разом з однодумцями в 1907 р. створює «Подільське музичне товариство», в статуті якого важливим є пропагування серед населення класичної музики, відкриття гуртків з навчання нотної грамоти, організацію виконавських колективів (хорових, оркестрових), вивчення музичного фольклору.

Так, в 1913 р. музична школа Т. Ганіцького відсвяткувала 10-річний ювілей, який відзначився великою кількістю концертів, у яких виступили педагоги та учні школи. Місцева публіка, губернські чиновники, гості вітали ювілярів, висловлювали сподівання на подальше зростання навчального закладу, підвищення його авторитету.

З часом школа набула статусу мистецького навчального закладу та виконувала філармонічні функції. В зв'язку з початком Першої світової війни багато музикантів та викладачів покинули місто. І це не могло не позначитись на діяльності школи, вона почала занепадати. Ганіцький не зупинявся і продовжував прикладати чимало зусиль для удосконалення форми професійної музичної освіти у Кам'янці. Так, в 1925р. його призначили керуючим місцевої філії Всеукраїнського музичного товариства імені М. Д. Леонтовича. А в 1928 р. була започаткована державна музична школа, а її директором призначений професор Т. Ганіцький, вона взяла на себе функції колишнього навчального закладу Тадеуша Дионисовича. Водночас, це вже школа нового типу. Відроджувалися добрі традиції, започатковні Т. Ганіцьким ще в 1903 р. при заснуванні тут своєї власної «інституції». А в 1930 р. відбувся перехід школи в технікум. В архівних матеріалах досі зберігається документ, в якому зазначено, що професор Т. Ганіцький «приступив до роботи в музичному технікумі 1 жовтня 1930 р. зі стажем роботи 58 років». І тут же підкреслено, що він був «з колишніх дворян», а в дужках – «українець». Остання помітка для тогочасної місцевої політосвіти мала неабияке значення: вона свідчила про визнання заслуг подолянина Ганіцького (за походженням поляка) перед українською культурою та освітою. Ця школа існує до цього часу і має ім'я її засновника Тадеуша Ганіцького.

Базуючись на набутих знаннях та власному досвіді, що отримав у країнах Європи, Німеччині, Польщі, він зумів їх використати на піднесення і розвиток мистецької культури

на Поділлі. Завдяки любові до рідного краю музикант-педагог невтомно працював для досягнення своєї мети. Музична школа імені Т. Ганіцького існує і до сьогодні, яка виховала і виховує цілу плеяду відомих музикантів-педагогів, виконавців, знаних як в Україні, так і за її межами.

Джерела та література:

1. *Gonice Lodzki*, (13.01. 1900).
2. *Echo Myzyczne, Teatralne I Artystyczne*, (1896 – 1902). *Tygodnik artystyczno-literacki poswiecony teatrowi, muzyce I literaturze nadobnej*. Warszawa.
3. Жовнер, Л. (1937). Життєвий та творчий шлях Ганіцького. Радянська музика, № 3.
4. Іванов В. Ф. Тадеуш Ганіцький (1844 – 1937). Монографія. 2007. – 124 с.
5. Финдейзен Н. Русская музыкальная газета. Санкт-Петербург, 1907. № 20-21.

*Анна Касапчук,
директор Кам'янець-Подільської
музичної школи імені Ф. Д. Ганіцького*

КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКА ДИТЯЧА МУЗИЧНА ШКОЛА ІМЕНІ Ф. Д. ГАНІЦЬКОГО. ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА СЬОГОДЕННЯ

Кам'янець-Подільська міська ДМШ імені Ф. Д. Ганіцького є початковою ланкою спеціалізованої мистецької освіти. Головне завдання школи – музичне виховання громадян України, створення умов для творчого, інтелектуального, духовного розвитку дітей на зразках української музичної культури та світового музичного мистецтва, гармонійного розвитку художніх та технічних навиків гри на музичних інструментах, оволодіння основами вокально-хорового співу, формування компетентностей необхідних для творчої самореалізації та можливого вибору професії у галузі музичного мистецтва.

Школа була заснована в 1903 році українцем польського походження, професором музики, скрипаєм Фадеем Ганіцьким і впродовж 25 років утримувалася власним коштом засновника. Діяльність школи мала відверто демократичний характер. Найбідніші учні з добрими музичними здібностями навчалися безкоштовно. Довелося докласти багато зусиль щоб створити колектив викладачів, котрі б самовіддано служили музично-освітянській справі. Першими з них були випускники Варшавської, Берлінської, Московської та Празької консерваторій.

Вже в 1903 році в школі займалось 60 учнів, що дало змогу створити оркестр, квартет та різні ансамблі. Були відкриті класи роялю, скрипки, співу, віолончелі та декламації.

З першого року заснування проводяться звітні музичні вечори, які мають великий успіх серед слухачів. Так з часом школа дістала загальне визнання і стала одним з провідних центрів музичного мистецтва на Поділлі.

З 1924 року Фадей Ганіцький працює над створенням навчальної програми, у якій особливу увагу звертає на розширення музичного світогляду і розвиток професійних здібностей учнів. «Останнє, – підкреслював він, – є найбільш необхідним досягненням, що виявиться особливо цінним для майбутніх музичних педагогів». Творче ставлення до навчання не лише педагога, а й учня – ось основний напрямок професійної освіти. Програма мала велике значення у тогочасній освітній практиці. Ганіцький з великою відповідальністю відводив музиці почесне місце у розвитку культури і палко відстоював ідею загально-музичного виховання суспільства.

В період 1928 – 1930 років ухвалою Кам'янецького ВУТОРМу була започаткована державна музична школа. Згодом у 1930-х роках її було реорганізовано в музичний технікум імені М. Лисенка та переведено на повне державне утримання. Новий заклад очолив скрипаль, випускник Празької консерваторії, соратник Ганіцького Зденек Комінек, а Фадей Діонісович перейшов винятково на педагогічну роботу й одночасно займався питанням організації роботи в структурі музичного технікуму дитячої музичної школи, яка почала діяти з 1933 року.

В післявоєнні 50-ті роки почали активно розвиватись класи народних та духових інструментів.

Великого розвитку школа набула у 1960 – 1980-их роках.

За час існування школа підготувала велику кількість високопрофесійних виконавців, викладачів та музичних діячів (випустила понад 4000 випускників).

Сьогодні школа має всі можливості для провадження своєї діяльності за напрямками розвитку творчих здібностей, обдарувань та набуття здобувачами практичних навичок, оволодіння знаннями у сфері вітчизняної і світової культури та мистецтва, а також набуття спеціальних мистецьких виконавських компетентностей у процесі активної мистецької діяльності

Своїми здобутками вважаємо високий рівень навчання, повноту освітніх послуг, професійний педагогічний колектив, можливість засвоєння та оволодіння виконавськими навичками учнями з різною музичною обдарованістю завдяки індивідуальній формі роботи, диференційованому підходу до навчання, збереження традицій академічного музичного мистецтва та багаторічної практики виховання юних музикантів, перспективи продовження професійної освіти в галузі культури.

Контингент учнів школи – 296 дітей. На базі школи працюють 4 відділи: фортепіанний, оркестровий, народних інструментів, музично-теоретичних та вокально-хорових дисциплін.

З метою популяризації академічного музичного мистецтва започатковано проведення на базі школи таких творчих заходів як Всеукраїнський конкурс «Юний піаніст» під патронатом народного артиста України, професора Національної музичної академії імені П. І. Чайковського, випускника школи Юрія Кота, Всеукраїнський фестиваль-конкурс виконавців на струнно-смичкових інструментах імені Фадея Ганіцького, Всеукраїнський фестиваль-конкурс бандурного мистецтва «Кобзарському роду нема переводу!» та інших, проведення яких має великий вплив на розвиток педагогічної майстерності та формування юних музикантів,

відбувається знайомство з професійними виконавцями, провідними фахівцями в галузі музичного мистецтва України.

Продовжено традиції, започатковані засновником школи Ф. Д. Ганіцьким щодо підтримки та заохочення до навчання обдарованих дітей – за результатами навчально-виховної роботи рішенням педагогічної ради щорічно призначаються стипендії директора та колективу школи найкращим учням.

З метою збереження історичної спадщини, передачі інформації прийдешнім поколінням, духовного збагачення та виховання підростаючого покоління, популяризації школи та міста 1 вересня 2017 року на базі школи відкрито виставкову експозицію «Кабінет-музей професора Ф. Д. Ганіцького». Проводяться постійні екскурсії для мешканців та гостей міста.

1 жовтня 2018 року за сприяння польського культурно-освітнього товариства «Приятелі Поділля в м. Кам'янці-Подільському» відбулося встановлення та відкриття меморіальної дошки засновнику школи Фадею Ганіцькому.

Вихований на кращих зразках європейської музично-педагогічної школи 19 ст. Фадей Ганіцький заклав міцний фундамент справжньої професійної музичної освіти на Поділлі, став засновником високого культурно-освітницького виховання людини засобами музики.

Сьогодні школа з гордістю носить ім'я професора музики Фадея Ганіцького та продовжує традиції академічного музичного мистецтва, закладені її засновником.

*Володимир Трачук,
керуючий справами виконавчого апарату
Могилів-Подільської районної ради*

**ДИНАСТІЯ ГАНІЦЬКИХ
В с. ЧЕМЕРИСИ-ВОЛОСЬКІ,
ПОДІЛЬСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ.
1790 – 1918 рр.**

У 1790 році Валентин Йосипович Ганіцький викупив село Чемериси-Волоські у Барського старости Юрія-Мартина Любомирського.

Після другого поділу Польщі царський уряд у 1793 – 1795 роках проводить перепис населення. За даними «ревізської сказки» [1] від 25 серпня 1795 року з відомостей села Чемериси-Волоських Подільської губернії, Вербовецького повіту, «власником нерухомого маєтку, який постійно проживає в с. Чемерисах-Волоських, є власник Підстолія Вишньогородського Валентина Йосипового – сина Ганіцького. Жінка його Бришта, Михайлова дочка. Діти їх – сини: Северин, Олексій, Рафаїл, дочка Королька».

В 1820 році помирає Валентин Ганіцький і успадковують маєток сини Северин і Рафаїл.

Пізніше у 1832 році Рафаїл продає свою половину маєтку Северину і виїжджає із сином Павлом до Польщі.

Северин із дружиною та синами Олексієм і Болеславом 1845 році переїжджають у с. Щаслива Брацлавського повіту, яке купує, і залишають с. Пилипи сину Гнату, а с. Чемериси-Волоські – сину Денису.

Літом в серпні 1890 року помирає Денис Ганіцький. Маєток розділяють 3 сини – Ігнатій, Фадей і Фелікс. Ігнатій здав свою землю в оренду марянівському поміщику. Фелікс займався обробітком своєї землі і брата Фадея. Фелікс і

Фадей в 1905 році викуповують землі Ігнатія. А в грудні 1906 року Фелікс виїжджає до Варшави.

У травні 1906 року Фадей здає маєток в оренду Коско Миколі Степановичу на 9 років. А 1910 році Фадей продає землі.

Пізніше, в 1913 році, Фадей призначає економом Попеля.

У 1918 р. маєток грабують і спалюють.

Отже с. Чемериси-Волоські належали династії Ганицьких 128 років і чотири покоління успадковували його по черзі: Валентин (1790 – 1820); Рафаїл, Северин (1820 – 1832), Северин (1832 – 1845); Денис (1845 – 1900); Ігнатій, Фадей, Фелікс (1900 – 1906), Фадей (1906 – 1918).

Джерела та література:

1. Державний архів Хмельницької області архів (м. Кам'янець-Подільський. Ф. 226. Оп. 79. Од. зберігання 2721. № 116. Стор. 679.

2. Докійчук О. І. Нариси із історії села Чемериси-Волоські (нині: с. Журавлівка) Барського району. Кн. 2. Том 1 – 2. Бар, 1991.

*Małgorzata Miedwiediewa,
Dyrektor Domu Polskiego w Barze,
Zasłużona dla Kultury Polskiej,
odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderem Zasługi
Rzeczypospolitej Polskiej*

RYS GENEALOGICZNY RODU HANICKICH-ŻULAWSKICH OD ROKU 1790 DO LAT 90-TYCH XX WIEKU

Pierwsza wzmianka o rodzie Hanickich herbu Korczak pochodzi z 1790 roku. W tym to właśnie roku pradziadek słynnych braci-muzyków Hanickich Walenty kupił wieś Czemerysy Wołoskie i zaczął budowę dużego domu, dworu i folwarku, która trwała do roku 1795. Walenty Hanicki miał 3 synów (Seweryn, Alojzy, Rafał) oraz córkę Karolinę. Około 1820 r. Walenty umiera i dziedzicami Czemerys zostają jego synowie Seweryn i Rafał, którzy przesiedlając chłopów założyli nową wieś, jakiej nadali nazwę Filipy Czemeryskie. W 1832 r. Rafał sprzedaje swoją część Czemerys Sewerynowi, a sam z synem Pawłem wyjeżdża do Polski. Seweryn Hanicki zostaje właścicielem całej wsi i majątku Czemerysy Wołoskie wraz z Filipami. Około 1834 r. Seweryn buduje na Filipach dwór i zamieszkuje tam, natomiast na Czemerysach ustanawia posesorami swoich synów Dionizego i Ignacego. Wiosną Seweryn Hanicki wraca do Czemerys i zaczyna budować nowy dwór (stary spłonął wskutek pożaru) z przeciwległej strony wsi. W 1840 roku, po zakończeniu budowy, cała rodzina przenosi się do nowego dworu. W 1845 r. Seweryn Hanicki kupuje w powiecie brańskim wieś Szczęśliwa z majątkiem i przenosi się tam z dwoma synami – Alojzym i Bolesławem. Wieś Filipy w

spadku dostaje jego syn gnacy, a Czamerysy-Wołoskie – Dionizy.

Niestety Seweryn i Dionizy (ojciec i syn) mieli złą reputację. Słynęli ze swojej bezlitosności i okrucieństwa – znęcali się nad chłopami (świadczą o tym skargi i sprawy sądowe). Przykładem może być jedna z takich spraw, wzięta z archiwum w Chmielnickim. „W oskarżeniu ziemianina w Czemerysach Wołoskich Dionizego Hanickiego, który biczował chłopów i zmuszał dodatkowo odpracowywać pańszczyznę”. Sprawa ta, rozpoczęta 1 marca 1844 r., ciągnęła się aż do 30 czerwca 1851 r. Śledztwo prowadzili przybyli z powiatu mohylewskiego szlachcice – Marcin Dańkowski i pan Dragomirski. Sprawa liczyła 417 stron. Ziemianin Dionizy Hanicki poniósł karę, co nie znaczy, że przestał znęcać się nad chłopami, którzy byli na tyle wrogowo nastawieni przeciwko Dionizemu, że ta nienawiść była przekazywana przez rodziców dzieciom i wnukom. W tym miejscu warto przytoczyć epizod, który miał miejsce w 1935 roku. Gdy Tadeusz Hanicki, przejeżdżając przez wieś, chciał odwiedzić rodzinny grobowiec, dowiedział się, że miejsce pochówku zostało zrujnowane w czasie rewolucji październikowej przez ludzi ze wsi. Wtedy powiedział: „Już i tu jego znaleźli” (mając na myśli ojca). Opowiadał o tym mieszkaniec Czemerys - Bałamej Iwan, który był przy tym obecny.

W 1856 roku umiera we wsi Szczęśliwa położonej w powiecie braclawskim Seweryn Hanicki (dziadek Tadeusza i Ignacego). Jego żona w 1857 r. wychodzi drugi raz za mąż za posesora ziemianina Warzyckiego. Matka synów Alojzego i Bolesława-Hanicka(po drugim mężu Warzycka) – zapisuje po połowie wieś Szczęśliwą synom Alojzemu i Bolesławowi, a sama przenosi się do majątku Warzyckiego. W 1860 roku jeszcze jeden syn Seweryna-Ignacy sprzedaje wieś Filipy i przenosi się do matki do majątku Warzyckiego. Czyli w Czemerysach i na Filipach zostaje tylko jeden właściciel – Dionizy Hanicki,

natomiast jego trzech bracia mieszkają w powiecie brańskim we wsi Szczęśliwa oraz w majątku Warzyckiego.

(f. 472, op.1. arch. 532.

f. 442, op. 813, str. 253 – archiwum obwodowe w Chmielnickim).

W 1863 r. Alojzy Hanicki zostaje uczestnikiem powstania styczniowego skierowanego przeciwko socjalnemu i narodowościowemu gnębieniu przez mocarstwo rosyjskie. 13 czerwca o świcie do majątku w Szczęśliwej przybył naczelnik policji lipowieckiej z grupą żandarmów. Połowa wsi, która należała do Alojzego Hanickiego została skonfiskowana przez władze carskie, a sam Alojzy został aresztowany i zesłany na Sybir jako więzień polityczny. Pozostał po nim syn Tadeusz, który jakiś czas mieszkał w domu swojego stryja Bolesława, właściciela drugiej połowy wsi Szczęśliwej. Na cmentarzu Czemeryskim znajduje się mogiła z tabliczką – Виктор (Witold) Фадеевич Ганицкий – i lata życia – 1894 – 1970. Całkiem możliwe, że to mógł być kuzyn braci-muzyków, (czyli syn Alojzego, którego los przyprowadził na rodzinne ziemie)?

W sierpniu 1900 roku umiera Dionizy Hanicki. Pochowano go w grobowcu rodzinnym Hanickich na kościelnym podwórku. Majątek podzielił Dionizy między synów: Tadeusza, Feliksa i Ignacego. W tym czasie Ignacy i Tadeusz mieszkali w Łodzi (kierowali szkołą muzyczną). Urodzony w 1852 roku Feliks, który odziedziczył po ojcu sposób zachowania wobec chłopów, wziął w posiadanie ziemie swoje i brata Tadeusza, zaś Ignacy oddał swoją ziemię w dzierżawę ziemianinowi Kyzymowi ze wsi Marjanówka. W 1905r. fala buntu wśród chłopów dotarła i do Czemerys. Chłopi zaczęli bardziej otwarcie występować przeciwko Feliksowi. Feliks, nie był w stanie opanować sytuacji, zostawił więc majątek ekonomowi Fiszelowi Grubmanowi i pojechał do Kamieńca Podolskiego, aby spytać starszego brata Tadeusza co czynić dalej? Po przemyśleniu podjęli decyzję, aby wykupić ziemię od Ignacego i zarejestrować majątek jako

własność Tadeusza. W grudniu 1905 roku Tadeusz sprzedaje 120 hektarów ziemi, daje pieniądze Feliksowi i ten w styczniu 1906 r. wyjeżdża do Polski i już nigdy nie pojawia się w Czemerysach. Natomiast Tadeusz zostawia majątek ekonomowi Fiszelowi i wraca do Kamieńca, poświęcając się całkiem życiu muzycznemu. (f. 241, op.1., N 852 Chmielnickie archiwum). W listopadzie 1906 r. Tadeusz oddaje majątek w Czemerysach w dzierżawę posesorowi Mikołajowi Kosko na 9 lat. W nawiązaniu do wspomnień i listów z książki Juliusza Żuławskiego „Z domu”, można z pewnością powiedzieć, że Ignacy Hanicki nie był w Czemerysach. Wyjątek stanowią odwiedziny u córki Kazimierzy i jej dzieci, czyli Juliusza i Marka Żuławskich. Po zapoznaniu się z korespondencją Ignacego, wydaje się oczywistą niechęć zapalonego wiolonczelisty do zajmowania się gospodarowaniem na wsi oraz sporami ziemiańskimi.

W ten sposób najkrócej można przedstawić genealogię rodu Hanickich. W pozostałych referatach skupimy się na działalności poszczególnych członków tej jakże zasłużonej dla kultury i literatury europejskiej rodziny.

Bibliografia:

1. Archiwum obwodowe w m. Chmielnickim.
2. Dokijczuk O. Zarys historii wsi Czemerysy-Wołoskie.

*Małgorzata Michalska,
nauczyciel wolontariusz skierowany
do pracy za granicą przez Ośrodek Rozwoju Polskiej
Edukacji za Granicą.
Odznaczona medalem Komisji Edukacji
Narodowej za pracę na rzecz
Polonii na Ukrainie*

MAREK, JULIUSZ I WAWRZYNIEC ŻUŁAWSKY – WNUKI IGNACEGO HANICKIEGO

Marek, Juliusz i Wawrzyniec Żuławscy to synowie Jerzego Żuławskiego – młodopolskiego filozofa, pisarza i tłumacza, autora między innymi trylogii „Na Srebrnym Globie” oraz Kazimierza z Hanickich Żuławskiej – doktora filologii romańskiej, tłumaczki literatury francuskiej, kobiety kochającej życie towarzyskie a jednocześnie heroicznej – odznaczonej wraz z synem Wawrzyńcem medalem „Zasłużony dla narodów świata” za ukrywanie i pomoc Żydom w czasie drugiej wojny światowej.

Marek Żuławski urodził się 13 kwietnia 1908 roku w Rzymie. Był malarzem, rysownikiem, grafikiem i krytykiem sztuki, jedną z najciekawszych postaci i osobowości artystycznych środowiska polskiej emigracji w Londynie, gdzie osiadł w roku 1937.

Dzieciństwo spędził w Zakopanem, do którego wracał przez całe swoje życie i któremu po śmierci ofiarował swoją malarską spuściznę. Gimnazjum zaś ukończył w Toruniu. Swoje pierwsze prace szkicował w prowadzonym przez matkę pensjonacie „Zofijówka” przy ulicy Bydgoskiej w Toruniu podpatrując warsztat Tymona Niesiołowskiego. W 1926 roku podjął studia w warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych. Otrzymał dwa dyplomy

– z malarstwa sztalugowego i ściennego. Uprawiał malarstwo sztalugowe i monumentalne, rysunek i grafikę. Był niezwykle oryginalnym i przenikliwym krytykiem sztuki. W tej ostatniej dziedzinie udzielał się w BBC prowadząc pogadanki o sztuce. Jest również autorem zbioru szkiców o malarzach angielskich „Od Hogartha do Bacona” wydanego w Warszawie w 1973 roku. W esejach tych jako pierwszy przedstawił szerzej twórczość nieznanego u nas dostatecznie Stanleya Spencera oraz Francisca Bacona, o którym pisano wielokrotnie, ale bardzo pobieżnie.

W roku 1935 wyjechał w podróż po Europie Zachodniej. Przez Włochy udał się na stypendium do Paryża, zaś dwa lata później osiadł w Londynie, gdzie pozostał do końca życia utrzymując stałe i systematyczne związki z Polską, w której organizowane były jego wystawy malarskie. Drugą podróż do Francji odbył w roku 1947. Początkowo niedoceniony, po wojnie dał się szerzej poznać, z początku jako autor fresku w pawilonie wystawowym „Homes and Gardens” na Festiwalu Brytyjskim w 1951 roku. W 1958 roku zauważono i doceniono jego prace pokazane na ekspozycji „Religious Theme” w Tate Gallery. Z upływem czasu coraz częściej wystawiał w znanych galeriach londyńskich aktywizując jednocześnie środowisko polskiej emigracji. Utrzymywał przyjacielskie stosunki z takimi jej przedstawicielami jak Feliks Topolski, Marian Szysko – Bohusz czy Tadeusz Piotr Potworowski.

W swojej karierze malarskiej przeszedł długą drogę od postimpresjonizmu do własnego języka malarskiego, który w oparciu o uproszczone modele figuratywne wyrażał idee filozoficzne autora.

Bez względu na zakres tematyczny malarstwa Żuławskiego oraz podejmowane przez niego motywy, a także stosowane środki artystycznego wyrazu, można śmiało powiedzieć, że jest to sztuka skupiona na człowieku, antropocentryczna. Znaczy to, że najważniejsza była dla niego „godność człowieka jako istoty społecznej, człowieka walczącego i kochającego, człowieka

uciśnionego i prześladowanego, którego archetypem i wcieleniem jest Chrystus łączący w sobie naturę boską i ludzką”.

Żuławski uprawiał twórczość etnicznie i egzystencjalnie zaangażowaną. Znajdowała tu odbicie jego religijność oraz uwarunkowane tradycją rodzinną przekonania społeczne, w myśl których zwykle był po stronie słabych i poniżonych.

Tuż po wojnie w 1946 roku odbył podróż do Polski, gdzie widział między innymi zrujnowaną Warszawę. Pod wpływem tego doświadczenia postanowił skupić się na „człowieku tragicznym, przegranym, mającym jednak nadzieję na zmartwychwstanie”.

Lubił malować płótna dużych rozmiarów z postaciami ponadnaturalnej wielkości. Lubił też łączyć farbę olejną z lakierem, który pogrubiał fakturę obrazu.

Jego ważniejsze prace to: „Zdjęcie z krzyża”, „Robotnicy przy stole”, „Chrystus wśród ubogich”, „Człowiek pijący herbatę”, „Człowiek w czarnym płaszczu”, „Siesta”, „Kain i Abel”, „Adam rozmawiający z Bogiem”, „Sen o lataniu”, „Martwy człowiek”, „Prawo i porządek”, „Rejs śródziemnomorski”, „Śmierć w szpitalu”, „Chrzest Chrystusa” i. in.

Część prac Marka Żuławskiego znajduje się również w Archiwum Emigracji przy Bibliotece Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Marek Żuławski zmarł 30 marca 1985 roku w Londynie. O jego życiu opowiadają głównie spisane przez niego wspomnienia zatytułowane „Studium do autoportretu” wydane w 1980 roku.

Młodszy brat Marka to Juliusz Żuławski. Urodził się 7 października 1910 roku w Zakopanem. Wzrastał, podobnie jak jego brat, w atmosferze kontaktu z wybitnymi ludźmi kultury, jak na przykład Stanisław Ignacy Witkiewicz. Debiutował w 1933 roku na łamach miesięcznika „Droga” poematem „Marcin”. Jako korespondent czasopism „Odnova” i „Droga” w latach 1936 – 1939 przebywał w Wielkiej Brytanii. W czasie drugiej wojny

światowej walczył w kampanii wrześniowej w 1939 roku. Trafił do niewoli, w której przebywał do 1945 roku. Jako więzień niemieckich oflagów organizował jeniecki teatr obozowy, dla którego napisał sztuki: „Cień Alcybiadesa” i „Neubrandenburg”. Jako utalentowany tłumacz przekładał poezję angielską, m.in. George’a Byrona czy Walta Whitmana.

W latach 1945 – 1949 mieszkał w Łodzi, gdzie pracował w redakcji tygodnika „Kuznica”. W roku 1949 przeniósł się do Warszawy. Pracował tam jako redaktor tygodnika „Nowa Kultura” i miesięcznika „Twórczość”.

Tworzył lirykę refleksyjną i wspomnieniową („Pole widzenia”), prozę psychologiczną („Wyprawa o zmierzchu”, „Czas przeszły niedokonany”), opowieści biograficzne („Byron nieupozowany”). Jest również autorem kilku tomów poezji. Warto tu wspomnieć „Wiersze z notatnika „czy „Kartki z drogi”. Juliusz Żuławski ma również na swoim koncie powieść zatytułowaną „Skrzydło Dedala” oraz wspomnienia z domu rodzinnego „Z domu” i „Czas odzyskany”.

Był wiceprezesem, a później w latach 1978 – 1983 prezesem polskiego PEN Clubu. Ponownie pełnił tę funkcję w latach 1988 – 1991 w trudnych warunkach wychodzenia Polski z okresu stanu wojennego. To właśnie dzięki jego wysiłkom działalność PEN Clubu – zawieszona w stanie wojennym – została wznowiona w 1988 roku.

Juliusz Żuławski był również członkiem Stowarzyszenia Pisarzy Polskich. Wielu znajomych i przyjaciół zapamiętało go jako człowieka, który nie uznaje kompromisów.

Jeżeli chodzi o zainteresowania pozaliterackie należy koniecznie wspomnieć o miłości pisarza do gór. W młodości, wraz z bratem Wawrzyńcem, Tadeuszem Orłowskim i innymi taternikami dokonał szeregu pierwszych przejść taternickich, na przykład środkiem północno – zachodniej ściany Mnicha. Wspinał się również w Alpach, Pirenejach i Górach

Kambryjskich w środkowej Walii. Wziął też udział w kilku wyprawach ratowniczych.

Owocem górskich doświadczeń były artykuły o tematyce taternickiej oraz poświęcone ratownictwu górskiemu. We wspomnianym wcześniej zbiorze „Czas przeszły niedokonany” pojawiły się również opowiadania o tematyce tatrzańskiej.

Juliusz Żuławski uważał, że zasady etyczne, które obowiązują w górach powinny przenosić się na życie.

Na przykład:

Ludzie nie powinni rozdzielać się idąc ścieżką górską;

Najsilniejszy powinien zawsze iść na końcu i dostosować się do tempa najsłabszego, który idzie na początku;

W czasie schodzenia z gór najsilniejszy powinien być z przodu i zawsze w gotowości do niesienia pomocy innym.

Córka pisarza – Ewa Żuławska – Bogacka wspomina, że ojciec przede wszystkim nauczył ją mówić prawdę oraz tego, aby nie bała się patrzeć w oczy ludziom, którzy mijają się z prawdą.

Juliusz Żuławski zmarł 10 stycznia 1999 roku w Warszawie.

Wawrzyniec Jerzy Żuławski – najmłodszy brat Marka i Juliusza - urodził się już po śmierci swego ojca – Jerzego Żuławskiego – w Zakopanem 14 lutego 1916 roku. Był kompozytorem, muzykologiem, krytykiem muzycznym, pedagogiem, taternikiem i alpinistą.

Studiował filozofię i muzykologię na Uniwersytecie Warszawskim, natomiast kompozycję studiował początkowo w Toruniu, następnie na Uniwersytecie Warszawskim i w Paryżu.

W czasie drugiej wojny światowej był członkiem ruchu oporu, brał udział w powstaniu warszawskim pod pseudonimem Jerzy Koryciński jako podporucznik batalionu AK „Odwet”. Wraz z matką zajmował się ratowaniem Żydów. Jak już wcześniej wspomniałam za tę działalność został wraz z matką odznaczony medalem „Zasłużony dla narodów świata”.

Po zakończeniu wojny pracował początkowo na stanowisku profesora Konserwatorium Muzycznego w Łodzi. Następnie

przeniósł się do Warszawy, gdzie od 1950 roku był profesorem Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej, w której wykładał instrumentację oraz prowadził seminarium krytyki muzycznej.

W latach 1945 – 1952 intensywnie zajmował się krytyką muzyczną – pisał recenzje z koncertów i przedstawień operowych. Początkowo publikował w „Ruchu Muzycznym” następnie był stałym recenzentem „Expresu Wieczornego”, „Kuźnicy” i „Nowej Kultury”.

Wawrzyniec Żuławski od 1932 roku uprawiał taternictwo, a już w 1935 roku uważany był za jednego z czołowych polskich taterników. Brał również udział w wielu wyprawach ratunkowych zarówno po polskiej jak i słowackiej stronie Tatr. Jednakże jego zainteresowanie wspinaczką wysokogórską nie kończyło się na Tatrach. Od 1936 roku, równocześnie z taternictwem, uprawiał alpinizm. I w tej dziedzinie bardzo szybko został uznany za jednego z najlepszych polskich alpinistów.

Swoje tatrzańskie wyprawy opisywał w wielu czasopismach. Na przykład w czasopiśmie „Taternik” ukazały się artykuły „W poszukiwaniu Małej Kapałkowej” czy „Na wschodniej ścianie Łomnicy”, zaś w czasopiśmie „Twórczość” – „Skalne lato”. Akcje ratunkowe również znalazły swoje odbicie w czasopismach i książkach np. „Niebieski krzyż”, „Sygnały ze skalnych ścian”, „Tragedie tatrzańskie”. Z wypraw alpinistycznych, w których uczestniczył, napisał wiele wspomnień i reportaży, które zamieszczał na łamach „Taternika” oraz książkę zatytułowaną „Wędrówki alpejskie”.

Zginął tragicznie w Alpach Szwajcarskich podczas lawiny lodowej na stokach Mont Blanc du Tacul w trakcie poszukiwania zaginionych towarzyszy – 18 sierpnia 1957 roku.

Źródła:

1. Juliusz Żuławski „Z domu” Warszawa 2016.
2. Internetowy serwis informacyjny Culture.pl „Marek Żuławski”, „Juliusz Żuławski”, „Wawrzyniec Jerzy Żuławski”.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Касапчук Анна, директор Кам'янець-Подільської музичної школи імені Ф. Д. Ганіцького.

Маргарита Медведєва – директор Польського дому в м. Бар, заслужений діяч культури Польщі, кавалер офіцерського хреста ордена «За заслуги» Республіки Польща, Почесний громадянин міста Бар.

(**Malgorzata Miedwiediewa**, Dyrektor Domu Polskiego w Barze, Zasłużona dla Kultury Polskiej, odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderem Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej).

Malgorzata Michalska, nauczyciel wolontariusz skierowany do pracy za granicą przez Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą. Odznaczona medalem Komisji Edukacji Narodowej za pracę na rzecz Polonii na Ukrainie.

Озимовська Анна, викладач Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії кафедри інструментально-виконавських дисциплін, здобувач Львівської Національної музичної академії імені М. В. Лисенка

Трачук Володимир, керуючий справами виконавчого апарату Могилів-Подільської районної ради.

ЗМІСТ

Організаційний комітет Міжнародної наукової конференції «Родина Ганіцьких-Жулавських у контексті європейської культури» («Rodzina Hanickich-Żuławskich w kontekście kultury europejskiej»)	3
<i>Маргарита Медведєва</i> . Родина Ганіцьких-Жулавських у контексті європейської культури	5
<i>Анна Озимовська</i> . Погляд крізь віки: Тадеуш Ганіцький	21
<i>Анна Касачук</i> . Кам'янець-Подільська дитяча музична школа імені Ф. Д. Ганіцького. Історія створення та сьогодення	32
<i>Володимир Трачук</i> . Династія Ганіцьких в с. Чемериси-Волоські, Подільської губернії. 1790 – 1918 pp.	36
<i>Małgorzata Miedwiediewa</i> . Rys genealogiczny rodu Hanickich-Żuławskich od roku 1790 do lat 90-tych XX wieku	38
<i>Małgorzata Michalska</i> . Marek, Juliusz i Wawrzyniec Żuławscy – wnuki Ignacego Hanickiego	42
Відомості про авторів	48

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Наукове видання

**Родина Ганіцьких-Жулавських у контексті європейської
культури (Rodzina Hanickich-Żuławskich w kontekście
kultury europejskiej)**

Матеріали Міжнародної наукової конференції

м. Бар, 24 вересня 2021 р.

Видавець ПП Балюк І. Б.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 2524 від 13.06.2006

Здано у виробництво 20.09.2021

Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman

Ум. друк. арк. 5,5.

Друк офсетний. Наклад 100 прим. Зам. 78.

ПП Балюк І. Б.

Тел. / факс: (0432) 52-08-02

e-mail:balyk2@ukr.net

dom
w BARZE
Polski

